

Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van
Master of Arts in de Journalistiek

"Het is niet omdat ik het versta, dat
het de beste optie is" Begrip en
beleving van anglicismen bij oudere
kijkers van Het journaal tijdens de
coronacrisis

To Baetens

0587894

Academiejaar 2025-2026

Promotor: Martina Temmerman

Letteren & Wijsbegeerte

Proef ingediend met het oog op het behalen
van de graad van Master of Arts in de Journalistiek

**"Het is niet omdat ik het versta, dat het de
beste optie is" *Begrip en beleving van
anglicismen bij oudere kijkers van Het
journaal tijdens de coronacrisis***

**"Just because I understand it doesn't mean it's the
best option." Understanding and perception of
anglicisms among older viewers of the news on
Flemish public television during the COVID-19
crisis**

To Baetens
0587894
Academiejaar 2025-2026

Promotor: Martina Temmerman

Jury: Melissa Schuring

Aantal woorden: 16980

Letteren & Wijsbegeerte

VERKLARING VAN AUTHENTICITEIT

De ondertekende verklaring van authenticiteit is een integrale component van het geschreven werk (Bachelorproef of Masterproef) dat wordt ingediend door de student.

Met mijn handtekening verklaar ik dat:

- ik de enige auteur ben van het ingesloten geschreven werk¹;
- ik dit werk in eigen woorden heb geschreven;
- ik geen plagiaat heb gepleegd zoals gedefinieerd in artikel 118 van het Onderwijs- en Examenreglement van de VUB; waarbij de meest voorkomende vormen van plagiaat zijn (niet-limitatieve lijst):
 - aard 1: tekst overnemen van andere auteurs, weliswaar met bronvermelding maar zonder gebruik van aanhalingstekens waar het om een letterlijke overname gaat;
 - aard 2: tekstfragmenten overnemen van andere auteurs, al dan niet letterlijk, zonder bronvermelding;
 - aard 3: verwijzen naar primair bronmateriaal waar de tekst en bronvermelding al dan niet letterlijk wordt overgenomen uit niet-vermelde secundaire bronnen;
 - aard 4: tekstfragmenten overnemen van andere auteurs, al dan niet met bronvermelding, met geringe en/of misleidende tekstaanpassingen.
 - aard 5: eigen werk hergebruiken zonder dat te vermelden (zelfplagiat).
 - aard 6: kernboodschappen of teksten gebruiken gegenereerd door AI-toepassingen zonder vermelding hiervan.
- ik in de tekst en in de referentielijst volledig heb gerefereerd naar alle internetbronnen, gepubliceerde of ongepubliceerde teksten die ik heb gebruikt of waaruit ik heb geciteerd;
- ik duidelijk alle tekst heb aangeduid die letterlijk is geciteerd;
- ik alle methoden, data en procedures waarheidsgetrouw heb gedocumenteerd;
- ik geen data heb gemanipuleerd;
- ik alle personen en organisaties heb vermeld die dit werk hebben gefaciliteerd, dus alle ingediende werk ter evaluatie is mijn eigen werk dat zonder hulp werd uitgevoerd tenzij uitdrukkelijk anders vermeld;
- dit werk noch een deel van dit werk werd ingediend aan een andere instelling, universiteit of programma;
- ik op de hoogte ben dat dit werk zal gescreend worden op plagiaat en het misbruik van generatieve AI;
- ik ben me ervan bewust dat ik het gebruik van generatieve AI moet melden in lijn met de relevante richtlijnen hierover;
- ik alle origineel onderzoeksmateriaal onmiddellijk zal indienen op het Decanaat wanneer hierom wordt gevraagd;
- ik op de hoogte ben dat het mijn verantwoordelijkheid is om na te gaan dat ik word opgeroepen voor een hoorzitting en tijdens de periode van hoorzittingen beschikbaar te zijn;
- ik kennis genomen heb van artikel 118 van het Onderwijs- en Examenreglement van de VUB omtrent onregelmatigheden en dat ik op de hoogte ben van de disciplinaire sancties;

Student familienaam, voornaam: Baetens To **Datum:** 20/05/2026

Handtekening:

¹ Voor groepswerken zijn de namen van alle auteurs verplicht. Hun handtekeningen staan collectief borg voor de volledige inhoud van het geschreven werk.

Student : To Baetens
Rolnummer : 0587894
Opleiding : Master Journalistiek
Academiejaar : 2025-2026

Masterproef

Titel : "Het is niet omdat ik het versta, dat het de beste optie is", oudere kijkers en anglicismen in het VRT NWS journaal tijdens COVID-19

Promotor : Martina Temmerman

De masterproef waarvoor de student een credit behaalt, en waaromtrent geen 'non disclosure agreement' (NDA of geheimhoudingsovereenkomst) werd opgesteld, kan kosteloos worden opgenomen in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek mits expliciete toestemming van de student.

De student kiest in het kader van de mogelijkheid tot kosteloze terbeschikkingstelling van zijn/haar masterproef volgende optie:

- ☒ OPEN ACCESS: wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef
- ☐ ENKEL VANOP DE CAMPUS: enkel toegang tot de full tekst van de masterproef vanop het VUB-netwerk
- ☐ EMBARGO WAARNA OPEN ACCESS VOLGT: pas wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name ...
- ☐ EMBARGO WAARNA ENKEL TOEGANG VANOP DE CAMPUS VOLGT: enkel vanop de campus toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name ...
- ☐ FULL TEKST NOOIT TOEGANKELIJK: geen toegang tot de full tekst van de masterproef
- ☐ GEEN TOESTEMMING voor terbeschikkingstelling

De promotor bevestigt de kennisname van het voornemen van de student tot terbeschikkingstelling van de masterproef in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek.

Datum: 20/05/2026

Handtekening promotor:

Dit document wordt opgenomen in de masterproef. De student die het formulier niet voegt aan de masterproef en/of geen keuze heeft aangeduid en/of het formulier niet ondertekend heeft en/of geen kennisgeving aan de promotor heeft gedaan, wordt geacht geen toestemming tot openbaarmaking te verlenen; in dat geval zal de masterproef enkel worden gearhiveerd, maar is deze niet publiek toegankelijk.

Opgesteld te Ekeren op 20/05/2026

Handtekening student

Abstract en trefwoorden

During the first month of the COVID-19 pandemic in Belgium, VRT news broadcasts introduced a wave of English terminology, from lockdown to contact tracing and surveillance. While anglicism research has examined lexical borrowing in Dutch extensively, little attention has been paid to how older viewers perceive such terminology in crisis communication contexts. This study is built on a series of qualitative interviews with eleven Flemish viewers aged 65 and over. Respondents were presented clips of VRT news broadcasts from March–April 2020, with anglicisms of different categories based on the 3-step English identification protocol (Schuring & Zenner, 2022). The findings suggest that older viewers generally understand anglicisms, relying mostly on contextual understanding. Perception varies significantly according to the type of anglicism: recognizable unavoidable borrowings such as lockdown are accepted, while recognizable avoidable ones such as outbreaks are mostly considered unnecessary. Respondents consistently held news anchors to a higher linguistic standard than expert guests.

Anglicisms – Lexical borrowing – Public broadcasting – News comprehension – Elderly audiences – Ageism – Pandemic communication – COVID-19

Anglicismen – Lexicale ontlening – Publieke oproep – Nieuwsbegrip – Oudere doelgroepen – Leeftijdscriminatie – Pandemievervalsing – COVID-19

Persbericht

"Het is niet omdat ik het versta, dat het de beste optie is." Ouderen begripen Engels in Het journaal, maar waarden het niet.

Engelse woorden als *lockdown*, *contact tracing* en *surveillance* werden tijdens de eerste coronagolf regelmatig gebruikt in Het journaal van VRT. Oudere kijkers begrepen die woorden meestal wel, maar vonden dat journalisten ze lang niet altijd hoefden te gebruiken. Dat blijkt uit onderzoek van masterstudent To Baetens.

Ze interviewde negen Vlamingen van 65 jaar en ouder en toonde hen fragmenten uit Het journaal in maart en april 2020. De anglicismen in die fragmenten werden ingedeeld op basis van een wetenschappelijk identificatiemodel dat onderscheid maakt tussen onvermijdbare en vermijdbare Engelse woorden.

"'Outbreaks', zei Van Ranst, en ik had het niet eens opgemerkt", vertelt één van de negen ondervraagde 65-plussers. "Maar achteraf, ja, dat is gewoon uitbraak. Dat had hij ook kunnen zeggen." Die reactie typeert een patroon dat de onderzoeker bij bijna alle respondenten terugvond. Zelfs wanneer Engelse woorden niet opvallen en de zin helder is, gaat de voorkeur uit naar een Nederlands alternatief. Zoals een respondent het zelf verwoordde: "Het is niet omdat ik het versta, dat het de beste optie is."

Ook opvallend: alle respondenten waren het erover eens dat het anker een hogere verantwoordelijkheid draagt dan een geïnterviewde expert. "Het anker moet het nieuws naar de

mensen brengen", zei een respondent. Als een expert als Erika Vlieghe of Marc Van Ranst een Engels woord gebruikte, werd dat door de meesten aanvaard als vakjargon. Als het anker dat deed, verwachtten kijkers een vertaling of uitleg.

Het onderzoek toont aan dat de manier waarop Het journaal met anglicismen omging niet altijd aansloot bij de voorkeuren van oudere kijkers, net de groep die tijdens de coronacrisis het meest afhankelijk was van Het journaal voor levensbelangrijke informatie. Bovendien is de licht kritische houding tegenover anglicismen in Het journaal niet noodzakelijk exclusief voor 65-plussers en verdient het de nodige aandacht bij het uitschrijven van het VRT-taalbeleid.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de auteur.

To Baetens

To.baetens@vub.be / +32470801781

VUB, Vakgroep LIST (Toegepaste Taalkunde), Master Journalistiek

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	1
Lijst van tabellen	3
Lijst van Figuren	3
Dankwoord	3
Inleiding	4
Theoretisch kader	6
1. Engels in Nederlands	6
1.1 De verspreiding van het Engels	6
1.2 Taalverandering	8
1.2.1 Contactlinguïstiek	8
1.2.2 Soorten verengelsing.....	8
1.3 Attitudes tegenover verengelsing.....	11
2. Taal en sociale inclusie	12
2.1 Discriminatie: een begrippenkader.....	12
2.2 Agisme als specifieke discriminatievorm	13
2.2.1 Een begrip in evolutie.....	13
2.2.2 Ageism onderbelicht.....	14
2.3 Taal als drager van uitsluiting	14
2.3.1 Hoe taal uitsluit	14
2.3.2 Begrijpelijkheid als uitsluitende factor.....	15
2.4 Een omroep voor iedereen	15
3. Case: de coronacrisis als taalkundige katalysator	16
3.1 Versnelde lexicale ontlending	16
3.2 Ouderen als prioritaire doelgroep.....	17
3.2.1 Hoogste risicogroep.....	17
3.2.2 Trouwste televisiejournaalkijkers	17
4. Synthese	18

4.1	Samenvatting	18
4.2	Lacunes	19
4.3	Hypothesen	19
	Onderzoeksmethode	20
1.	Een kwalitatieve benadering	20
2.	De steekproef.....	20
3.	De onderzoeksinstrumenten	22
4.	Selectie van de fragmenten.....	23
5.	Limieten van het onderzoek	25
	Analyse onderzoeksresultaten.....	25
1.	Taal, journaal en corona: de algemene context.....	25
1.1	Perceptie van het Nederlands en de rol van het Engels.....	25
1.2	Het journaal als vaste waarde	27
1.3	Coronajournaals.....	27
2.	De beoordeling van anglicismen.....	28
2.1	Eerste reacties per fragment.....	28
2.2	Het type anglicisme als bepalende factor	30
2.3	De rol van uitleg en begrip	32
2.4	De verwachtingen tegenover sprekers.....	35
3.	Synthese van de analyse	37
	Besluit.....	38
1.	Bespreking onderzoeksvragen	38
2.	Beleidsmatige implicaties	40
3.	Beperkingen en verder onderzoek	40
	Literatuurlijst	41
	Lijst met onderzoeksmateriaal	45
	Bijlagen.....	45

Lijst van tabellen

Tabel 1: Pseudoniemen van de respondenten en hun bijbehorende leeftijd, gender en opleidingsniveau 21

Tabel 2: Categorisering van anglicismen in de steekproef van Het journaal (maart–mei 2020) volgens het 3-step English identification protocol (Schuring & Zenner, 2022) 24

Tabel 3: Geselecteerde anglicismen uit fragmenten van Het journaal en hun kenmerken 24 & 33

Lijst van Figuren

Figuur 1: 3-step English identification protocol. (Schuring and Zenner, 2022) 11

Figuur 2: Maandelijks gebruik bronnen of toestellen om het nieuws te volgen - geen filter op bezit (imec Digimeter, 2020) 18

Dankwoord

Deze masterproef heeft meer tijd en energie gevraagd dan ik aanvankelijk had verwacht. Dat ze er uiteindelijk toch ligt, is mede te danken aan de mensen rondom mij. Ik bedank mijn promotor, prof. dr. Martina Temmerman, voor haar begeleiding van dit onderzoek en voor de ruimte die ze mij gaf om het op mijn eigen tempo en manier verder uit te werken, met de zekerheid dat ik bij haar terecht kon wanneer ik dat nodig had.

Mijn bijzondere dank gaat uit naar de negen respondenten die bereid waren een uur van hun tijd vrij te maken voor een interview. Zonder hun openheid, hun herinneringen en hun uitgesproken meningen had dit onderzoek niet bestaan. Ik heb onze gesprekken als bijzonder waardevol ervaren.

Mijn ouders verdienen meer dan een vermelding in een dankwoord. Zij hebben mij de kans gegeven om te studeren en mij doorheen de jaren op alle mogelijke manieren gesteund. Mijn broer Nand bedank ik voor zijn nuchtere aanmoedigingen en voor zijn dagelijkse geduld met mij aan de keukentafel.

Verder bedank ik mijn lieve vrienden en familie voor hun aanmoedigende woorden tijdens het schrijfproces. Martha verdient een bijzondere vermelding als trouwe thesis-partner in crime, zowel in de bib als op Google Meet. Gitte, Emily, nonkel Koen en papa dank ik voor de tijd en moeite die ze namen om mijn werk na te lezen. Dankjewel Louis, voor je onvoorwaardelijke geloof in mij, ook op de momenten dat ik dat zelf niet kan opbrengen.

Tot slot een bijzonder woord van dank aan mijn opa, om na te lezen, maar vooral om te dreigen met mijn erfenis. De belangrijkste conclusie van dit onderzoek geef ik alvast mee: een thesis schrijf je niet alleen.

Inleiding

"*Contact tracing*. Het woord is gevallen, contactopsporing in het Nederlands", vertaalde Martine Tanghe prompt in 2020, alsof ze aanvoelde dat niet elke kijker het Engelse begrip zou begrijpen. De vraag is: had ze gelijk?

In maart 2020 was COVID-19 al enkele maanden in het internationale nieuws, maar bereikte de crisis plots ook België. Met de eerste besmettingen kwamen ook de eerste nieuwe woorden. Die waren zo uiteenlopend dat Ton den Boon ze zorgvuldig oplistte in een 'coronawoordenboek' (Boon, 2020). Wat daarin opvalt, is de hoeveelheid woorden met Engelse achtergrond die opdoken. De crisis was dan ook een internationaal gegeven. Net omdat andere landen vooropliepen, was er al een discours ontstaan van Engelstalige woordenschat omtrent besmettingen, maatregelen en technologieën. Toenmalig taaladviseur van de Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie, Ruud Hendrickx, wees in dat kader ook op de rol van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). "Het zijn vooral Engelstalige termen, omdat deze pandemie internationaal is. De Wereldgezondheidsorganisatie lanceert dan termen als 'social distancing' en hup, de hele wereld is vertrokken." (Verstraete, 2020) Bovendien was de COVID-19-crisis een wetenschappelijke crisis. Eigen aan die sector is net het Engelse taalgebruik. Wetenschappers werken vaak internationaal samen en hanteren dan het Engels als gemeenschappelijke taal (Gerritsen, 2024). Een handvol Engelse woorden slopen ook Het journaal¹ van VRT binnen tussen maart en mei 2020.

Iedere legislatuur stelt de VRT, samen met de minister van Cultuur, in naam van de Vlaamse Gemeenschap, een beheersovereenkomst op. De Vlaamse Regering stelt daar een stabiele financiering voor die periode tegenover. Tijdens de eerste maanden van de coronacrisis in België werkte de VRT nog binnen het kader van de beheersovereenkomst van 2016 tot 2020. De missie die in die beheersovereenkomst centraal stond was: "De VRT wil alle Vlamingen informeren, inspireren en verbinden, en zo de Vlaamse samenleving versterken." (VRT, 2016, p. 6) Bovendien werd de volgende strategische doelstelling gesteld: "De VRT heeft aandacht voor een betere verstaanbaarheid van haar aanbod, zowel inhoudelijk als vormelijk." (VRT, 2016, p. 16) Hoewel standaard Nederlands de norm was bij VRT, stonden er in de toenmalige beheersovereenkomst geen concrete handvaten rond die taal (VRT, 2016). De plaats die Engelse leenwoorden mogen innemen binnen VRT is dus niet concreet vastgelegd.

Anglicismen zijn in de afgelopen decennia nochtans een belangrijk onderdeel van de Nederlandse taal geworden. Door het indirecte contact met Engels, dat vooral via massamedia plaatsvindt, kent het Nederlands een hoop Engelse leenwoorden en -zinnen uit die taal (Schuring & Zenner, 2022).

¹ Tot augustus 2022 droeg het *VRT NWS journaal* nog de naam *Het journaal*. Wanneer dit onderzoek specifiek verwijst naar uitzendingen uit de onderzoeksperiode, maart tot mei 2020, wordt de toenmalige benaming gehanteerd.

Gerritsen (2024) beschrijft hoe in bepaalde domeinen van de samenleving Engels dominant is geworden: in de bedrijfswereld zien Belgen en Nederlanders het Engels als toegangspoort tot de wereld, en zowat al het wetenschappelijk onderzoek wordt in het Engels gepubliceerd. Schuring, Rosseel en Zenner (2023) bevestigen dat: het Engels is de belangrijkste vreemde taal van Vlaanderen, ook al heeft het er geen officiële status. Naast de bedrijfs- en academische wereld, wordt het Engels ook gelinkt aan jongeren en jongerentaal. Zij groeien vandaag de dag op in een geglobaliseerde wereld waar popcultuur landsgrenzen overschrijdt en het internet en digitale communicatie bovendien een plaats vormen voor een hybride taal (Schuring & Zenner, 2022; Verheijen & Van Hout, 2022). Oudere generaties zijn echter minder bekend met en gewend aan Engelse woordenschat. Schuring, Rosseel en Zenner (2023) stelden vast dat respondenten tussen 51 en 70 jaar het minst geneigd zijn om voor Engelse leenwoorden te kiezen. Devos (2018) toonde bovendien aan dat die oudere groep niet alleen zelf minder gebruik maakt van anglicismen, maar ze ook minder apprecieert in de context van nieuwsuitzendingen. Vlaamse jongeren tussen 15 en 18 jaar aanvaardden het gebruik van Engels in journaals significant meer dan respondenten tussen 60 en 75 jaar. Net die generatie vormde tijdens de coronacrisis net de meest kwetsbare groep, en had dus alle baat bij een goed begrip van de situatie, gevaren en maatregelen (Sciensano, z.d.). Craft e.a. benadrukken ook de waarde van heldere taal in de context van gezondheid: *"Some of the biggest barriers to equitable health care come from miscommunications. Language differences between patients and practitioners along with language concordance have been cited as some of the most critical factors for health care professionals to address to positively serve patient populations."* (Kanter et al. 2009, zoals geciteerd in Craft e.a., 2019, p. 401)

Dat anglicismen in televisienieuwsberichtgeving een obstakel zouden kunnen vormen voor een specifieke leeftijdsgroep, is een vraag die in het wetenschappelijk debat nauwelijks aan bod komt. Waar taal als instrument van discriminatie al uitgebreid is onderzocht in de context van racisme en seksisme, blijft discriminatie op basis van leeftijd (*agisme*) onderbelicht, zeker in combinatie met taalgebruik in nieuwsmedia. Tegelijk groeit de groep 65-plussers in Vlaanderen gestaag en zijn mensen uit die leeftijdscategorie de trouwste kijkers van het VRT NWS journaal (De Marez et al., 2025). Of het taalgebruik in het VRT NWS journaal aansluit bij hun noden is dan ook niet alleen een academische vraag, maar ook een beleidsmatige. Zeker nu de VRT in haar meest recente beheersovereenkomst opnieuw expliciet stelt dat "helder en begrijpelijk Nederlands de norm is", zonder concrete richtlijnen omtrent woordkeuze (VRT, 2025).

Dit onderzoek vertrekt vanuit die spanning. Het VRT NWS journaal heeft als publieke omroep de opdracht om een informatieve bron te zijn voor alle lagen van de bevolking. Hoe goed slaagt ze erin om die doelstelling te behalen wanneer er een globale crisis aan de gang is waarin Engelse terminologie een grote rol speelt? En meer specifiek: vormen anglicismen een obstakel voor de inclusie van de oudste kijkers? Of moet de openbare omroep gewoon meegaan met de talige realiteit van een geglobaliseerde wereld?

Hoofdonderzoeksvraag: In welke mate beïnvloedden anglicismen in Het journaal tijdens de eerste maanden van de COVID-19-crisis het begrip en de beleving van hun oudste kijkers?

Deelvraag 1: Welke rol speelt taal binnen nieuwsberichtgeving in de sociale inclusie van ouderen?

Deelvraag 2: Op welke manier werden Engelse leenwoorden gebruikt in Het journaal tijdens de eerste drie maanden van de coronacrisis?

Deelvraag 3: Welke factoren beïnvloeden het begrip en de attitude van oudere kijkers tegenover Engelse leenwoorden?

Om die onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, werd eerst een uitgebreid literatuuronderzoek uitgevoerd over de aanwezigheid van Engelse leenwoorden in het Nederlands en de rol van taal in sociale inclusie (deelvraag 1). In het empirische deel van dit onderzoek werd vervolgens aan de hand van een steekproef een overzicht gemaakt van verschillende manieren waarop anglicismen aan bod kwamen in Het journaal in maart, april en mei 2020 (deelvraag 2). Aan de hand van semigestructureerde diepte-interviews met fragmenten uit de journaals werd de doelgroep vervolgens bevraagd over de berichtgeving in die periode (deelvraag 3).

Deze masterproef bestaat uit vier grote delen. Een eerste deel schetst het theoretisch kader aan de hand van literatuur. Het tweede deel beschrijft de methodologie van het empirisch onderzoek. In het derde onderdeel worden vervolgens de resultaten van de interviews besproken. Als laatste worden de onderzoeksvragen beantwoord in een concluderend hoofdstuk en worden aanbevelingen geformuleerd voor het VRT-taalbeleid.

Theoretisch kader

Vooraleer de perceptie van anglicismen bij oudere kijkers empirisch onderzocht kan worden, is een theoretisch fundament nodig. Dit deel van de masterproef vertrekt bij de aanwezigheid van het Engels in het Nederlands in het algemeen, om vervolgens de link te leggen tussen taalgebruik en sociale inclusie. Een derde deel plaatst die inzichten in de context van de COVID-19-pandemie, die als een katalysator fungeerde voor de instroom van Engelse terminologie in de Vlaamse nieuwsberichtgeving.

1. Engels in Nederlands

1.1 De verspreiding van het Engels

Vandaag is het Engels de taal van de wereld. Van internationale diplomatie over wetenschappelijke publicaties tot populaire cultuur: wie over grenzen heen wil communiceren, doet dat vrijwel altijd in het Engels. De toenemende aanwezigheid van het Engels in de wereld is geen toevallig gegeven, maar een voorbeeld van een proces dat zich al meermaals in de geschiedenis heeft voorgedaan. Zoals Hilgendorf (2012) illustreert aan de hand van het Latijn, heeft elke dominante politieke en economische macht doorheen de geschiedenis haar sporen nagelaten in de talen waarmee ze in contact kwam. Het Latijn fungeerde eeuwenlang als *lingua franca* in grote delen van Europa, niet omwille van zijn intrinsieke eigenschappen als taal, maar omwille van de politieke, economische en militaire macht van het Romeinse Rijk. Ook vandaag wordt de term *lingua franca* vaak gebruikt wanneer men spreekt over de positie van Engels in België, Europa of de wereld. Die term verwijst naar de universele taal die sprekers van verschillende talen gebruiken om met elkaar te

communiceren (Seidlhofer, 2005). Schuring et al. (2023) stellen dat Engels, hoewel het geen officiële status heeft in België of Nederland, fungeert als *lingua franca* in uiteenlopende domeinen, waaronder het internationale bedrijfsleven, het hoger onderwijs en het toerisme. Die wereldwijde dominantie laat ook haar sporen na in andere talen. Het Nederlands vormt daarop geen uitzondering (Verheijen & Van Hout, 2022). De relatie tussen het Nederlands en het Engels was lange tijd geen eenrichtingsverkeer. Van Der Sijs (2025) wijst erop dat Nederlandse exportwoorden in het Engels voornamelijk dateren van vóór 1800, terwijl Engelse leenwoorden het Nederlands pas na 1945 ingrijpend begonnen te beïnvloeden. Het kantelpunt was de Amerikaanse bevrijding van Europa na de Tweede Wereldoorlog, die gepaard ging met een brede bewondering voor de Amerikaanse cultuur en levensstijl (Van der Sijs, 1999, zoals geciteerd in Schuring et al., 2023). Sindsdien is het Engels uitgegroeid tot de belangrijkste externe invloed op de Nederlandse woordenschat. Anderman en Rogers (2005) bevestigen dat het Engels zijn sporen heeft nagelaten in het Nederlands en dat blijft doen. Dat uit zich onder meer in woordenboeken vol neologismen en nieuwe vormen van jargon.

De invloed van het Engels is echter niet gelijkmatig verdeeld over alle domeinen van de samenleving. Zowel Anderman en Rogers (2005) als Jódar Sánchez & Tuomainen (2014) en Androutsopoulos (2011) wijzen op de bijzonder sterke aanwezigheid van het Engels in sectoren zoals computertechnologie, marketing, wetenschap en het bedrijfsleven. Binnen de academische wereld is Engels de dominante publicatietaal en in de bedrijfswereld fungeert het als toegangspoort tot de internationale markt (Gerritsen, 2024; Verheijen & Van Hout, 2022). Dat domeingebonden verengelsen is niet toevallig: het gaat vaak om sectoren die van nature internationaal georiënteerd zijn en waarvoor een gemeenschappelijke taal functioneel noodzakelijk is. Anderman en Rogers (2005) stellen zelfs de vraag of het in moderne contexten nog mogelijk zou zijn om zonder anglicismen te functioneren.

Naast die functionele rol vervult het Engels ook een symbolische functie. Crombez et al. (2022) verwijzen in hun onderzoek naar verschillende bronnen die al sinds de jaren 1990 de link leggen tussen de Engelse taal en moderniteit of hedendaagsheid. Die associatie wordt gretig benut in de reclamewereld, waar Engelse slogans en productnamen gebruikt worden om een internationaal en eigentijds imago te creëren, zelfs wanneer er volwaardige Nederlandse alternatieven beschikbaar zijn (Gijsbers et al., 1998; Gerritsen et al., 1999).

De opmars van het Engels roept bij sommige Nederlandstaligen bezorgdheid op over de toekomst van hun eigen taal. Verschillende onderzoekers verwijzen naar die vrees (Anderman & Rogers, 2005; Crombez et al., 2022; Gerritsen et al., 2007; Hilgendorf, 2012; Verheijen & Van Hout, 2022), al verdient ze enige nuance. De impact van de opmars van anglicismen mag niet overschat worden. Hilgendorf (2012) benadrukt dat geen enkele *lingua franca* de Europese meertaligheid ooit ernstig heeft bedreigd. Ook Verheijen en Van Hout (2022) schrijven dat het Engels het Nederlands geenszins vervangen heeft, hoewel het Engels een manifest onderdeel is van de jongerentaal en online communicatie. Integendeel, Hilgendorf (2012) benadrukt dat het Nederlands vandaag meer sprekers telt dan ooit tevoren.

1.2 Taalverandering

1.2.1 *Contactlinguïstiek*

Dat het Nederlands beïnvloed wordt door een taal die vandaag dominant is in de wereld, is niet verrassend. Backus et al. (2019) formuleren het kernachtig: contact tussen talen leidt vrijwel altijd tot verandering in minstens één van de betrokken talen. Die verandering kan vele vormen aannemen, van code-switching over de overdracht van specifieke klanken tot lexicale ontlening en in extreme gevallen taalverlies. Anderman & Rogers (2005) stellen dat het historisch doorgaans de taal van de dominante politieke en economische macht is die haar stempel drukt op de talen binnen haar invloedssfeer. Tegelijk wijzen ze erop dat ook de mate van verwantschap tussen talen een belangrijke rol speelt. Crombez et al. (2022) maken een vergelijkbaar onderscheid tussen intense en zwakke contactsituaties. In intense contactsituaties heeft het Engels een dominante positie door immigratie of kolonisatie. In zwakke contactsituaties, zoals in Vlaanderen en Nederland, vindt contact meer indirect plaats, voornamelijk via massamedia, televisie, muziek en sociale media. In dat laatste geval richt onderzoek zich hoofdzakelijk op lexicale ontlening, omdat dat het meest voorkomende en zichtbare resultaat is van taalcontact.

De studie van die contactverschijnselen heeft zich in de loop van de negentiende eeuw ontwikkeld tot een volwaardige discipline: de contactlinguïstiek (Onysko, 2019, in Backus et al., 2019). Binnen dat domein heeft zich de laatste jaren een belangrijke paradigmaverschuiving voorgedaan. Waar anglicismeonderzoek historisch gezien vertrok vanuit een structureel perspectief, met aandacht voor de positie van leenwoorden in de grammatica van de doeltaal, verschoof de focus de voorbije decennia naar een socio-pragmatisch en gebruiksgebaseerd perspectief (Crombez et al., 2022; Schuring & Zenner, 2022). Die verschuiving impliceert dat lexicale ontlening niet langer enkel wordt bestudeerd als taalkundig fenomeen, maar als sociaal betekenisvolle handeling. Het is een instrument van identiteitsconstructie, evaluatie van sprekers en uitdrukking van socioculturele normen en waarden. Dit onderzoek sluit aan bij die socio-pragmatische benadering van de contactlinguïstiek: niet het anglicisme als taalkundig object staat centraal, maar de manier waarop oudere kijkers het ervaren en evalueren.

1.2.2 *Soorten verengelsing*

Niet elk woord met een Engelse oorsprong dat in het Nederlands opduikt, is op dezelfde manier aanwezig. Tussen een term als *computer* en een uitdrukking als *contact tracing* ligt een wereld van verschil. De eerste is volledig ingeburgerd, opgenomen in woordenboeken en wordt door niemand nog als vreemd ervaren; de andere werd abrupt, onvertaald geïntroduceerd en het gebruik ervan bleef aanvankelijk contextgebonden. Om die verscheidenheid in anglicismen te vatten, hebben taalwetenschappers uiteenlopende termen ontwikkeld. Er bestaat geen consensus rond een ideale indeling voor Engelse leenwoorden in andere talen, integendeel. Backus et al. (2019) vatten het duidelijk samen in hun artikel: "The sheer amount of research in language contact makes it next to impossible to provide a complete account of all terminological distinctions and such an endeavor would definitely exceed the scope of this article." Toch probeert dit onderzoek een beknopt overzicht te bieden van de verschillende manieren waarop Engelse leenwoorden kunnen worden benoemd.

Een veelvoorkomende, universele term is *leenwoord* of om het fenomeen te beschrijven: *lexicale ontlening*. Dat is de overname van een vorm-betekenispaar uit één taal in een andere taal (Winter-Froemel, 2011, zoals geciteerd in Schuring et al., 2023). Leenwoorden die specifiek uit het Engels in andere talen hun plek krijgen, worden anglicismen genoemd (Van Dale, z.d.). Naast een integrale overname van een vreemd woord, ontstaan er soms ook *calques* of *leenvertalingen*. *Calques* zijn neologismen die binnen de receptortaal passen, maar duidelijk hun inspiratie bij een donortaal gevonden hebben. Een voorbeeld is wolkenkrabber, een exacte vertaling van het woord skyscraper uit het Engels (Fischer & Pulaczewska, 2008). In dit onderzoek worden de termen leenwoord en anglicisme afwisselend gebruikt als overkoepelende aanduidingen voor Engelse woorden in Het journaal. *Calques* vallen buiten het bestek van dit onderzoek.

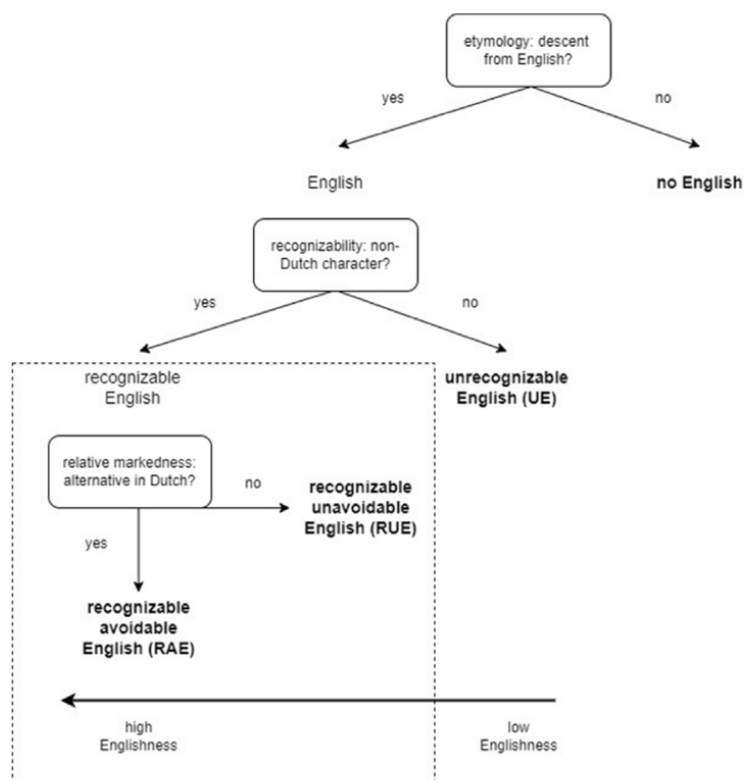
Binnen de contactlinguïstiek wordt vaak een onderscheid aangehaald tussen lexicale ontlening en code-switching (Myers-Scotton, 2002). Bij lexicale ontlening wordt een woord uit een andere taal structureel opgenomen in de doeltaal. Het woord krijgt een vaste plaats in het taalsysteem en wordt door alle sprekers van die taal gebruikt. Code-switching daarentegen verwijst naar het verschijnsel waarbij een individuele spreker bewust of onbewust wisselt tussen twee talen binnen eenzelfde gesprek of zin, zonder dat die wissel noodzakelijk een blijvende invloed heeft op de doeltaal (Myers-Scotton, 2002, in Roberts et al., 2023). Het verschil is dus primair een kwestie van perspectief: lexicale ontlening bekijkt het woord als taalsysteemelement, code-switching bekijkt het gedrag van de spreker. Verheijen & Van Hout (2022) maken een gelijkaardige opdeling en benoemen anglicismen die nog geen structureel onderdeel zijn van de receptortaal als 'nonce borrowings'. Binnen gebruiksgebaseerd onderzoek is de grens tussen beide niet altijd scherp. Backus et al. (2019) wijzen erop dat wat synchronisch als een code-switch kan worden beschreven, tegelijk ook de lexicale keuze kan zijn van een relatief ingeburgerd woord van buitenlandse oorsprong. Voor dit onderzoek is dat onderscheid relevant: wanneer een nieuwsanker lockdown of surveillance zegt, is het niet altijd duidelijk of het gaat om een ingeburgerd leenwoord of om een toevallige code-switch. Precies die vraag raakt aan de kern van wat dit onderzoek wil meten.

Naast de vraag hoe we anglicismen benoemen, stelt zich een tweede, analytisch complexere vraag: hoe bepalen we of een woord überhaupt nog als Engels beschouwd kan worden, of volledig geïntegreerd is in het Nederlands? Een logisch vertrekpunt om te bepalen of een woord Engels of Nederlands is, is de vermelding in een gestandaardiseerd woordenboek (Di Sciullo & Williams, 1989, zoals geciteerd in Roberts et al., 2023). Verschillende onderzoeken vertrekken vanuit die benadering. Roberts et al. (2023) lijsten verschillende manieren op om vermelding in een woordenboek te interpreteren. Zo zien Gerritsen et al. (2007), Korzilius et al. (2006) en Raedts et al. (2015, in Roberts et al. 2023) een woord dat in een Nederlands woordenboek staat automatisch als een ingeburgerd woord. Zij namen die woorden dus niet op in hun onderzoek. Raedts et al. (2015, in Roberts et al. 2023) benaderde de telling ook op een andere manier, door woorden die ook in een Engels woordenboek vermeld stonden, op te lijsten. Onderzoekers zijn het erover eens dat geen van deze interpretaties van vermelding in een woordenboek volstaat om de *graad van engelsheid* van een woord te bepalen. Zenner et al. (2013) stellen voor om de origine (zoals Van Der Sijs (2009) dat deed) en de uitspraak van het woord in acht te nemen. Woorden die volgens de Nederlandse fonologie uitgesproken worden, zijn minder herkenbaar Engels. Gerritsen et al. (2007) maten of de

anglicismen aangepast waren aan het Nederlands om hun opname in de taal te meten. Sommige woorden worden zelfs morfologisch vernederlandst. Hilgendorf (2012) illustreert hoe Engelse werkwoorden een Nederlandse infinitief krijgen (*jumpen*), adjectieven verbogen worden (*coole*) en voltooid deelwoorden Nederlands gevormd worden (*gedownload*).

In onderzoek dat Engelse woorden beoordeelt of classificeert, duikt consequent nog een ander centraal onderscheid op, zij het onder verschillende benamingen. Het gaat om het verschil tussen woorden die worden overgenomen uit lexicale noodzaak, omdat er geen Nederlands equivalent bestaat, en woorden die worden overgenomen uit prestige of gewoonte, terwijl een alternatief beschikbaar is. Winter-Froemel (2010, zoals geciteerd in De Decker & Vandekerckhove, 2013) spreekt van *necessary loans* tegenover *luxury loans*; Onysko & Winter-Froemel (2011) van *catachrestic* tegenover *non-catachrestic* leenwoorden; Verheijen en Van Hout (2022) van *necessary* tegenover *unnecessary mixings*. Zij stellen vast dat de meerderheid van de zogenaamde *nonce borrowings*, namelijk eenmalige ontleningen die nog geen vast deel uitmaken van de doeltaal, tot de onnodige categorie behoort: 73,2% van de Engelse inserties in hun onderzoek had een Nederlands equivalent. Onysko en Winter-Froemel (2011) nuanceren dat onderscheid wel: ook zogenaamd noodzakelijke leenwoorden zijn niet altijd strikt noodzakelijk. Sprekers van de doeltaal kunnen immers altijd kiezen voor een calque of ander neologisme in plaats van een directe ontlening. Bovendien dragen leenwoorden vaak connotaties mee die hun equivalenten in de doeltaal niet hebben, waardoor het onderscheid tussen noodzakelijk en overbodig minder scherp is dan het lijkt.

De verscheidenheid aan onderscheidingen die in de literatuur wordt gemaakt, al dan niet vermeld in een woordenboek, herkenbaar Engels versus volledig geïntegreerd, en noodzakelijk versus vermijdbaar, wijst op één gedeeld inzicht: anglicismen vormen geen homogene categorie maar een spectrum. Het is precies dat spectrum dat dit onderzoek wil operationaliseren. Schuring en Zenner (2022) ontwikkelden daartoe het *3-step English identification protocol (fig 1)*, dat de drie centrale vragen uit bovenstaande literatuur samenvat in een opeenvolgend beslissingsmodel: stamt het woord af van het Engels (etymologie), heeft het nog een niet-Nederlands karakter (herkenbaarheid), en bestaat er een Nederlands alternatief (vermijdbaarheid)? Op basis van die drie stappen worden anglicismen ingedeeld in drie categorieën: *Unrecognizable English* (UE), *Recognizable Unavoidable English* (RUE) en *Recognizable Avoidable English* (RAE). De reden dat dit onderzoek de identificatie niet stopzet na een eerste woordenboekraadpleging, is dat de hypothese wordt gesteld dat de perceptie van anglicismen bij oudere kijkers mede afhangt van het type anglicisme.

Figuur 1: 3-step English identification protocol. (Schuring and Zenner, 2022)

1.3 Attitudes tegenover verengelsing

De aanwezigheid van het Engels in het Nederlands roept niet bij iedereen dezelfde reactie op. In de literatuur tekent zich een duidelijk spectrum af van puristische tot pragmatische attitudes. Puristen beschouwen de instroom van anglicismen als een bedreiging voor de integriteit van de taal. Onysko en Winter-Froemel (2011) verwijzen naar Castellani (1987), die anglicismen in het Italiaans omschreef als een *morbus anglicus*, een taalziekte. Crombez et al. (2022) differentiëren vier onderliggende gedachtegangen bij puristische benaderingen: een structureel discours dat de zuiverheid van de taal inziet, een ideologisch discours dat de superieure kwaliteit van de eigen taal benadrukt, een pedagogisch discours dat waarschuwt voor sociale verdeeldheid omdat niet iedereen leenwoorden begrijpt, en een metalinguïstisch discours dat erkent dat de drang naar purisme smaakgebonden is. Pragmatici daarentegen beschouwen anglicismen als een onvermijdelijk en soms zelfs functioneel gevolg van globalisering en taalcontact (Anderman & Rogers, 2005).

Die attitudes zijn niet willekeurig verdeeld over de bevolking, ze hangen sterk samen met leeftijd. Schuring et al. (2023) stelden vast dat jongere Vlamingen sneller kiezen voor Engelse leenwoorden dan ouderen, en dat respondenten tussen 51 en 70 jaar het minst geneigd zijn om voor Engelse varianten te opteren. Devos (2018) toonde bovendien aan dat oudere kijkers anglicismen niet alleen zelf minder gebruiken, maar ze ook minder appreciëren in nieuwsuitzendingen: Vlaamse jongeren tussen 15 en 18 jaar aanvaardden het gebruik van Engels in journaals significant meer dan respondenten tussen 60 en 75 jaar. Crombez et al. (2022) voegen daaraan toe dat het niet de jongste groep is die het meest voor Engelse varianten kiest, maar de actieve bevolking tussen 30 en 50 jaar,

wat suggereert dat de relatie tussen leeftijd en anglicismegebruik genuanceerder is dan vaak wordt aangenomen. Ze benadrukten dat de evaluatie van anglicismen bij hun respondenten het meest samenhang met contextuele factoren. Engelse woorden werden door de respondenten in hun studie veel meer geapprecieerd in persoonlijke gesprekken dan in nieuwsmedia. Die bevinding sluit aan bij het onderzoek van Schuring et al. (2023). Daarin wordt de rol van de spreker sterk naar voren gebracht. Anglicismen werden minder getolereerd wanneer ze afkomstig waren van sprekers met een sociale verantwoordelijkheid, zoals nieuwsankers.

Die nuance, welk type Engels, door wie, in welke context, is precies wat dit onderzoek tracht te onderzoeken in de context van Het journaal tijdens de eerste maanden van de coronacrisis.

2. Taal en sociale inclusie

De vraag of anglicismen in Het journaal een probleem vormen voor het begrip van oudere kijkers, is in de kern een vraag over uitsluiting. Dit hoofdstuk vertrekt bij het concept discriminatie in het algemeen, bespreekt vervolgens *agisme* als specifieke en onderbelichte vorm van discriminatie, en toont daarna aan hoe taal als drager van uitsluiting kan fungeren. Tot slot wordt de rol van de openbare omroep in sociale inclusie besproken.

2.1 Discriminatie: een begrippenkader

Het Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal omschrijft discriminatie als "negatieve beoordeling en behandeling van iets, iemand of een groep op grond van bepaalde, veelal aangeboren kenmerken als ras, huidskleur, sekse, gender, geaardheid e.d." Discriminatie kent vele vormen en manifesteert zich in uiteenlopende contexten, van de arbeidsmarkt tot het onderwijs en de media (Craft et al., 2019). Het begrip kan ook in verschillende dimensies worden opgedeeld. Een eerste dimensie exploreren Campbell & Smith (2023) in het kader van discriminatiewetgeving. Zij werken het verschil uit tussen directe en indirecte discriminatie. Bij directe discriminatie schuift de discriminator zelf het kenmerk van de discriminatie naar voren om een bepaalde behandeling te verantwoorden. Bij indirecte discriminatie daarentegen, ontkent de discriminator het feit dat dat kenmerk een rol zou spelen.

Asma (2023) werkte dan weer op de dimensie van impliciete en expliciete discriminatie. Dat is een benadering uit de psychologie die impliciete discriminerende beslissingen beschrijft, zoals uitgaan van een man als dokter of meer afstand nemen van een persoon van kleur. Asma (2023) beargumenteert dat impliciete vooringenomenheid best gezien kan worden als onbedoelde discriminatie. Andere auteurs linken impliciete discriminatie aan gewoonte, automatisering of onbewuste acties maar die benaderingen zijn onvolledig en laten het bewustzijn van de mens achterwege (Asma, 2023).

Lim et al. (2022) en De Clercq & Brieger (2022) beschrijven het bestaan en de impact van geïnstitutionaliseerde discriminatie in uiteenlopende contexten. Geïnstitutionaliseerde discriminatie komt voor wanneer bepaalde ideeën of normen zo zijn ingebed in een organisatie of samenleving dat ze niet meer in vraag worden gesteld. Zo gaat het bij Lim et al. (2022) over geïnstitutionaliseerd racisme in het domein van de verpleegkunde, bij De Clercq & Brieger (2022) over seksisme in de

bedrijfswereld. Daartegenover zetten de auteurs interpersoonlijke discriminatie. Die soort speelt zich op een ander niveau af, namelijk tussen individuen onderling. Wong-Padoongpatt et al. (2022) benoemen geïnstitutionaliseerde discriminatie als macro-systemen en interpersoonlijke discriminatie als micro-systemen. Zij voegen nog een derde dimensie toe, op niveau van het individu zelf, namelijk geïnternaliseerde discriminatie. Die term valt regelmatig in onderzoek naar racisme en omschrijft het als een psychologisch proces waarbij personen negatieve opvattingen en stereotypen over hun eigen groep gaan accepteren, geloven en internaliseren (Kim et al., 2024).

Naast de vraag *hoe* discriminatie plaatsvindt, direct of indirect, bewust of onbewust, interpersoonlijk of institutioneel, is er ook de vraag *op welke grond* iemand gediscrimineerd wordt. Ras, geslacht, religie en seksuele geaardheid zijn de meest onderzochte en juridisch beschermde gronden. Leeftijd blijft daarbij relatief onderbelicht, zowel in het wetenschappelijke debat als in het dagelijkse bewustzijn. Veelzeggend is dat leeftijdsdiscriminatie in het Van Dale woordenboek enkel als samengestelde vorm verschijnt en niet als expliciet onderdeel van de basisdefinitie. Dat is een kleine taalkundige observatie die iets groters weerspiegelt. Dat terwijl agisme, zoals Palmore (1990, zoals geciteerd in Okun & Ayalon, 2022) al vaststelde, in principe iedereen kan treffen.

2.2 Agisme als specifieke discriminatievorm

2.2.1 Een begrip in evolutie

Agisme is een specifieke vorm van discriminatie die gebaseerd is op leeftijd. Okun en Ayalon (2022) onderzochten het begrip uitgebreid en bieden een chronologisch overzicht van de manier waarop de definitie van ageism doorheen de tijd is geëvolueerd en verfijnd. Die evolutie illustreert hoe dynamisch en veelzijdig het concept is en hoe het wetenschappelijke debat er nog steeds over in beweging is.

De term (*ageism*) werd voor het eerst genoemd door Robert Butler in 1969, die stelde dat systematische discriminatie op basis van leeftijd zich uit in attitudes, gedragingen, praktijken en institutionele wetgeving die oudere mensen benadeelt (Butler, 1969, zoals geciteerd in Okun & Ayalon, 2022). Sindsdien heeft het begrip een lange ontwikkeling doorgemaakt. Palmore (1999) omschreef ageism als de derde grote discriminatievorm na racisme en seksisme, met de bijzonderheid dat het iedereen treft; iedereen heeft immers een leeftijd. Levy (2001) verfijnde de definitie verder door ageism te omschrijven als een fenomeen dat zich manifesteert op drie niveaus: stereotypen als cognitieve component, vooroordelen als emotionele component, en discriminatie als gedragscomponent. Diezelfde driedeling werd overgenomen door de Wereldgezondheidsorganisatie in haar *Global Report on Ageism* (WHO, 2021). Dat omschrijft *agisme* als stereotypen over hoe we denken, vooroordelen over hoe we voelen en discriminatie over hoe we handelen ten opzichte van mensen op basis van hun leeftijd. Ze verwijzen ook naar verschillende niveaus van agisme, namelijk institutioneel, interpersoonlijk en geïnternaliseerd agisme. In onderzoek naar agisme valt geïnternaliseerde discriminatie dan ook niet weg te denken. Doorheen het leven worden mensen blootgesteld aan agistische boodschappen. Wanneer men vervolgens zelf de gediscrimineerde leeftijdscategorie bereikt, beginnen die opvattingen persoonlijk te worden. Dat geïnternaliseerd agisme kent veel verschillende en negatieve gevolgen, van hoger risico op alcoholmisbruik en roken

tot depressie (Murphy et al., 2025). Gendron et al. (2024) onderzochten de link tussen ageïsme en zelfmoordgedachten op latere leeftijd. Zij besluiten dat geïnternaliseerd agisme de grootste gevolgen heeft, meer dan interpersoonlijk of institutioneel agisme. De WHO (2021) benadrukt bovendien dat agisme wijdverspreid, alomtegenwoordig en verraderlijk is, precies omdat het grotendeels onopgemerkt blijft en zelden wordt aangevochten. Het rapport wijst er ook op dat de COVID-19-pandemie bestaande agistische attitudes heeft versterkt: ouderen werden consequent afgeschilderd als een uniforme, kwetsbare groep, terwijl jongeren werden geportretteerd als onkwetsbaar of roekeloos.

2.2.2 Ageïsm onderbelicht

Ondanks de alomtegenwoordigheid van ageïsm blijft het fenomeen opvallend onderbelicht in het wetenschappelijke en maatschappelijke debat. Ng (2007) wijst erop dat de linguïstische codering van discriminatie het meest onderzocht is in de context van seksisme en racisme, maar dat de aandacht voor agisme pas begon te groeien als gevolg van de vergrijzing. Palmore (2015, zoals geciteerd in Okun & Ayalon, 2022) benadrukt dat één van de eerste stappen in de strijd tegen agisme de verhoging van het bewustzijn van het bestaan ervan is. Okun en Ayalon (2022) tonen in hun onderzoek aan dat mensen die de term agisme niet kennen, hun eigen ervaringen van leeftijdsdiscriminatie significant minder vaak als zodanig herkennen en benoemen. Dat is een opmerkelijke bevinding: niet het fenomeen ontbreekt, maar de taal om het te benoemen. Die vaststelling illustreert een breder principe dat ook voor dit onderzoek relevant is: zonder de juiste terminologie blijven ervaringen van uitsluiting onzichtbaar.

2.3 Taal als drager van uitsluiting

2.3.1 Hoe taal uitsluit

Taal is niet neutraal. Ng (2007) beschrijft hoe taal op vier manieren kan functioneren als instrument van discriminatie. Ten eerste kan taal discriminatie rechtvaardigen: door bepaald taalgebruik als vereiste op te leggen, kunnen groepen worden uitgesloten op schijnbaar rationele gronden. Ten tweede codeert taal discriminatie: als cultureel repertoire bevat taal stereotypen en scripts die machtsverhoudingen weerspiegelen en reproduceren. Ten derde brengt taal discriminatie tot uiting via subtiele linguïstische manipulaties zoals woordkeuze, zinsvolgorde, passivering, die de werkelijkheid maskeren en conflicten van belang verdoezelen. Ten vierde routiniseert taal discriminatie. Als bepaalde taal vaak gebruikt en vanzelfsprekend wordt in het alledaags discours, kan discriminatie onzichtbaar worden (Ng, 2007). Craft et al. (2019) voegen daaraan toe dat taalvariatie en sociale evaluatie cognitief onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Via het mechanisme van indexicaliteit, het proces waarbij taalvormen sociale betekenis krijgen, koppelen sprekers en luisteraars bepaalde taalkenmerken aan sociale categorieën zoals klasse, etniciteit of leeftijd. Die koppeling is niet bewust of intentioneel, maar diepgeworteld in gedeelde taalideologieën: gedeelde overtuigingen over welk taalgebruik correct, prestigieus of begrijpelijk is (Craft et al., 2019).

2.3.2 Begrijpelijkheid als uitsluitende factor

De vraag of de *begrijpelijkheid* van taal een uitsluitend effect kan hebben, of mensen worden buitengesloten omdat ze een bepaald taalgebruik niet begrijpen, ook al spreken ze dezelfde taal, komt in de literatuur over taal en discriminatie nauwelijks aan bod.

Devos (2018) toonde aan dat de attitude tegenover anglicismen in Vlaamse televisiejournalen sterk samenhangt met de mate van begrip: hoe groter het begrip, hoe positiever de attitude. Die bevinding wordt bevestigd door Gerritsen et al. (1999), die een vergelijkbaar verband vaststelden in de context van Nederlandstalige televisiereclame. Die bevindingen raken aan de vraag of begrijpelijkheid als uitsluitende factor kan werken, maar een expliciete theoretische verankering daarvan ontbreekt in de literatuur.

2.4 Een omroep voor iedereen

De openbare omroep neemt binnen het medialandschap een bijzondere positie in. Anders dan commerciële omroepen is hij niet primair gericht op het maximaliseren van kijkcijfers of advertentie-inkomsten, maar op het vervullen van een maatschappelijke opdracht: informeren, inspireren en verbinden voor alle lagen van de bevolking. Die opdracht impliceert een bijzondere verantwoordelijkheid op het vlak van toegankelijkheid. Craft et al. (2019) wijzen erop dat media niet enkel de werkelijkheid weerspiegelen maar ook versies ervan construeren en dat het taalgebruik daarin een cruciale rol speelt in het in- of uitsluiten van bepaalde groepen. De maatschappelijke opdracht van de VRT is formeel vastgelegd in de beheersovereenkomsten die de omroep periodiek afsluit met de Vlaamse Gemeenschap. Tijdens de eerste maanden van de coronacrisis in België werkte de VRT binnen het kader van de beheersovereenkomst 2016-2020. De missie die daarin centraal stond is veelzeggend: "De VRT wil alle Vlamingen informeren, inspireren en verbinden, en zo de Vlaamse samenleving versterken" (VRT, 2016, p. 6). Die missie werd geconcretiseerd in een reeks strategische doelstellingen, waaronder de ambitie om voor alle doelgroepen relevant te zijn. De beheersovereenkomst stelt expliciet: "De VRT heeft aandacht voor een betere verstaanbaarheid van haar aanbod, zowel inhoudelijk als vormelijk" (VRT, 2016, p. 16). Wat betreft taalgebruik gold als norm: "De VRT hanteert de standaardtaal. Via helder, correct en toegankelijk Nederlands taalgebruik bepaalt de VRT mee de norm ervan" (VRT, 2016, p. 20). Bovendien stelde de beheersovereenkomst meetbare doelstellingen voorop: de VRT diende op weekbasis minstens 75% van elke relevante leeftijdsgroep te bereiken, 65-plussers uitdrukkelijk inbegrepen.

Opvallend is echter dat de beheersovereenkomst 2016-2020 geen concrete richtlijnen bevat over de plaats die Engelse leenwoorden mogen innemen binnen het aanbod. Het gebruik van anglicismen is niet expliciet geregeld, wat betekent dat journalisten en redacties in die periode over aanzienlijke vrijheid beschikten in hun taalkundige keuzes. Die lacune is relevant voor dit onderzoek: de norm van helder en toegankelijk Nederlands bestond weliswaar op papier, maar de concrete vertaling ervan naar het gebruik van anglicismen bleef onbepaald. Van Doorslaer (2009) legt het concept van *transediting uit*, waarbij vertaling en redactie onlosmakelijk verweven zijn in het journalistieke productieproces. Dat illustreert hoe Engelse termen in nieuwsberichtgeving kunnen sluipen zonder dat daar een expliciete beleidskeuze aan voorafgaat. Die observatie is relevant voor Het journaal:

het gebruik van anglicismen hoeft geen bewuste keuze te zijn, maar kan het gevolg zijn van de snelheid van het nieuwsproces en de internationale oriëntatie van de bronnen. De meest recente beheersovereenkomst (2026-2030) gaat een stap verder door talige toegankelijkheid als expliciete doelstelling te benoemen: "VRT vergroot de talige toegankelijkheid van haar aanbod; helder en begrijpelijk Nederlands is daar de norm" (VRT, 2026, p. 22). Die evolutie in het beleid suggereert een groeiend bewustzijn van de spanning tussen journalistiek taalgebruik en de toegankelijkheidsnoden van diverse doelgroepen.

3. Case: de coronacrisis als taalkundige katalysator

3.1 Versnelde lexicale ontlening

Taalkundige vernieuwing tijdens crisissen is geen nieuw fenomeen. Bharati (2020) toont aan dat elke grote wereldgebeurtenis haar eigen vocabulaire genereert: de Tweede Wereldoorlog gaf het Engels woorden als *radar* en *fubar*, de Brexit produceerde *brexiteers* en *regrexit*, en eerdere epidemieën als SARS en AIDS introduceerden elk hun eigen terminologie. COVID-19 past in die lange historische lijn, maar met één belangrijk verschil: door de verspreiding via sociale media ontstonden en verspreidden neologismen zich sneller dan ooit tevoren (Bharati, 2020; Khalfan et al., 2020). De coronapandemie was bovendien een bij uitstek internationaal gegeven. Omdat andere landen België voor waren, bestond er al een Engelstalig discours rond besmettingen, maatregelen en technologieën nog voor de crisis ons land bereikte. Toenmalig taaladviseur van de VRT Ruud Hendrickx wees in dat verband op de centrale rol van de Wereldgezondheidsorganisatie: "Het zijn vooral Engelstalige termen, omdat deze pandemie internationaal is. De Wereldgezondheidsorganisatie lanceert dan termen als 'social distancing' en hup, de hele wereld is vertrokken." (Verstraete, 2020) Die internationale synchronisatie verklaart waarom zoveel COVID-19-termen rechtstreeks uit het Engels werden overgenomen: ze waren al in omloop voor er tijd was om Nederlandstalige equivalenten te ontwikkelen. Khalfan et al. (2020) stellen dat neologismen worden gecreëerd om een *lexical gap* op te vullen: wanneer een nieuw concept geen bestaande naam heeft, is directe ontlening de snelste oplossing. Akut (2020) voegt daaraan toe dat COVID-19-neologismen morfologisch complex zijn. Samenstellingen, blends en afkortingen maken hen moeilijk te vertalen zonder betekenisverlies.

Naast de internationale synchronisatie via media, speelt ook de wetenschappelijke aard van de crisis een rol in de instroom van anglicismen. COVID-19 was in de eerste plaats een wetenschappelijke en medische crisis, en die sectoren kenmerken zich door een sterk Engelstalig taalgebruik. Gerritsen (2024) beschrijft hoe zowat al het wetenschappelijk onderzoek internationaal in het Engels wordt gepubliceerd. Bovendien werken wetenschappers internationaal samen en hanteren ze het Engels als gemeenschappelijke taal (Gerritsen, 2024). Dat betekent dat de eerste informatie over het virus beschikbaar was in het Engels, en dat de termen die wetenschappers gebruikten rechtstreeks in de media terechtkwamen.

Ook Khalfan et al. (2020) onderscheiden twee categorieën van COVID-19-neologismen. Een eerste categorie omvat wetenschappelijke en technische termen zoals *social distancing*, *community spread* en *infodemic*, die bewust neutraal en objectief werden geformuleerd door internationale gezondheidsorganisaties. De naam *COVID-19* zelf werd door de WHO gekozen om racistische

associaties met China te vermijden. Een tweede categorie bestaat uit populaire termen die via sociale media verspreidden, zoals *covidiot*, *coronacation* en *zoom-bombing*, woorden die via humor en vindingrijkheid een nieuwe sociale realiteit beschreven. Niet alle coronaneologismen die in Engelstalige literatuur voorkomen, vonden hun weg naar het Nederlands. Ton den Boon legde de instroom van COVID-19-neologismen (anglicismen en Nederlandse woorden) vast in een coronawoordenboek (Boon, 2020).

3.2 Ouderen als prioritaire doelgroep

3.2.1 Hoogste risicogroep

Terwijl de coronacrisis voor iedereen ingrijpend was, troffen de gevolgen ouderen onevenredig hard. De WHO (2021) benadrukt in haar *Global Report on Ageism* dat ouderen tijdens de pandemie werden afgeschilderd als een uniforme, kwetsbare groep. Die framing is op zich al een uitdrukking van agisme, maar had ook een reële basis: ouderen liepen aantoonbaar meer risico op ernstige ziekte en overlijden (Sciensano, z.d.). Voor dit onderzoek is die context cruciaal. Net de groep die het meest kwetsbaar was voor de ziekte, was ook de groep die het minst vertrouwd was met de Engelse terminologie waarmee de crisis werd beschreven (Crombez et al., 2022; Devos, 2018; Schuring et al., 2023).

3.2.2 Trouwste televisiejournaalkijkers

Naast hun verhoogde medische kwetsbaarheid onderscheiden 65-plussers zich ook in hun nieuwsconsumptie. Uit de *imec Digimeter 2020* (Vandendriessche et al., 2020), een jaarlijks onderzoek naar digitaal mediagebruik in Vlaanderen, blijkt dat televisie voor deze leeftijdsgroep veruit de belangrijkste nieuwsbron is: 95% van de 65-plussers gaf aan maandelijks het nieuws op televisie te volgen. Dat aandeel ligt beduidend hoger dan bij jongere leeftijdsgroepen. Die jongere generaties maken dan weer meer gebruik van andere kanalen om nieuws te consumeren: smartphone, computer, sociale media en nieuwsapps zijn voor hen even vanzelfsprekend als televisie, zo niet méér. Bij 65-plussers ligt dat anders. Hoewel het maandelijks smartphonegebruik voor nieuwsconsumptie bij deze groep de sterkste procentuele stijging kende in 2020, deed ongeveer de helft van de 65-plussers dat nog steeds niet. Radio scoorde iets beter maar, de krant, computer en tablet scoorden onderling vergelijkbaar (50%-60%) bij deze groep (Vandendriessche et al., 2020). Waar jongere generaties nieuws via uiteenlopende digitale kanalen consumeerden, benaderden geen van die bronnen het bereik van televisie bij de oudste doelgroep. Voor ongeveer de helft van deze groep vormt het televisiejournaal niet zomaar één informatiebron onder vele, maar de belangrijkste schakel met de buitenwereld in tijden van crisis.

		16-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65+	Totaal
Radio	2019	58%	70%	72%	76%	76%	79%	73%
	2020	71%	72%	82%	84%	83%	79%	79%
Nationale televisie	2019	62%	63%	69%	83%	87%	92%	78%
	2020	84%	71%	77%	86%	94%	95%	85%
Smartphone	2019	79%	88%	83%	68%	57%	37%	65%
	2020	88%	88%	87%	79%	68%	50%	74%
Computer	2019	59%	69%	66%	65%	57%	60%	62%
	2020	70%	70%	68%	68%	63%	58%	65%
Papieren krant	2019	29%	33%	34%	47%	45%	66%	45%
	2020	34%	26%	35%	41%	48%	61%	43%
Tablet	2019	14%	23%	30%	32%	32%	32%	28%
	2020	14%	21%	35%	38%	36%	32%	30%
Regionale televisie	2019	20%	27%	33%	43%	51%	69%	44%
	2020	21%	27%	42%	53%	60%	68%	48%
Apps op smart tv	2019	17%	19%	16%	13%	10%	4%	12%
	2020	19%	21%	19%	20%	13%	9%	16%
Papieren magazine	2019	16%	21%	24%	37%	38%	56%	34%
	2020	18%	17%	30%	36%	46%	53%	35%
Smartwatch	2019	4%	4%	2%	2%	1%	1%	2%
	2020	5%	6%	6%	5%	3%	2%	4%

Figuur 2: Maandelijks gebruik bronnen of toestellen om het nieuws te volgen - geen filter op bezit (imec Digimeter, 2020)

Die afhankelijkheid van televisie als informatiekanal vergroot het belang van talige toegankelijkheid in Het journaal. Wanneer een jonge kijker een anglicisme niet begrijpt, kan hij of zij snel een zoekopdracht uitvoeren of een andere bron raadplegen. Voor ouderen is die uitwijkmogelijkheid minder vanzelfsprekend. Dat betekent dat de talige keuzes van Het journaal voor deze groep een grotere impact hadden dan voor jongere kijkers. De vraag of anglicismen het begrip en de beleving van oudere kijkers beïnvloedden, is niet louter academisch, maar ook maatschappelijk relevant.

4. Synthese

4.1 Samenvatting

Dit theoretisch kader vertrok bij drie onderling verbonden thema's. Het eerste deel bracht de rol van anglicismen in het Nederlands in kaart. Het Engels heeft zich via globalisering, digitalisering en wetenschappelijke communicatie genesteld in het Nederlands, en die aanwezigheid is niet gelijkmatig verdeeld over leeftijdsgroepen. Jongeren zijn vertrouwd met anglicismen dan ouderen, en die generationele kloof vertaalt zich niet alleen in gebruik maar ook in attitude. Oudere kijkers staan kritischer tegenover Engelse woorden in nieuwsuitzendingen, zeker wanneer die woorden vermijdbaar zijn en wanneer ze afkomstig zijn van sprekers met een sociale verantwoordelijkheid zoals nieuwsankers (Crombez et al., 2022; Devos, 2018; Schuring et al., 2023).

Het tweede deel legde de link tussen taalgebruik en sociale inclusie. Taal kan een krachtig instrument van uitsluiting zijn. Via routinisering en institutionalisering kunnen taalkundige keuzes groepen marginaliseren zonder dat dit bewust of intentioneel gebeurt (Craft et al., 2019; Ng, 2007). Hoewel discriminatie op basis van leeftijd, agisme, één van de belangrijkste vormen van discriminatie is, blijft het onderbelicht in het wetenschappelijk debat (Ng, 2007). De VRT heeft als publieke omroep

een formele opdracht om alle Vlamingen te bereiken, maar de beheersovereenkomst 2016-2020 bevatte geen concrete richtlijnen over anglicismengebruik. Dat liet ruimte voor onbedoelde uitsluiting, net omdat ouderen Engels het minst appreciëren.

Een derde deel plaatste die inzichten in de specifieke context van de coronacrisis: een periode waarin de verengelsing van de nieuwsberichtgeving versnelde door internationale synchronisatie en wetenschappelijk jargon, en die net de meest kwetsbare en minst Engelstalige groep het hardst trof. 65-plussers waren niet alleen de hoogste risicogroep, maar ook de trouwste televisiejournaalkijkers.

4.2 Lacunes

De literatuur over taal en discriminatie richt zich voornamelijk op taalvariëteit als bron van uitsluiting: accent, dialect en meertaligheid zijn uitgebreid onderzocht. De vraag of personen of groepen kunnen worden buitengesloten omdat ze een bepaald register niet begrijpen, ook al spreken ze dezelfde taal, komt nauwelijks aan bod. Devos (2018) en Gerritsen et al. (1999) raken hieraan in de context van anglicismen in Nederlandstalige media, maar een expliciete theoretische verankering ontbreekt.

Bovendien is er weinig onderzoek naar de perceptie van anglicismen bij specifiek oudere kijkers in een crisiscommunicatiecontext in België. Bestaande Belgische studies onderzoeken attitudes tegenover anglicismen in algemene nieuwscontexten of reclame, maar niet in de bijzondere omstandigheid van een pandemie, waarbij het belang van begrip letterlijk een kwestie van volksgezondheid werd.

4.3 Hypothesen

Op basis van het theoretisch kader worden de volgende hypothesen geformuleerd:

H1: Het type anglicisme (vermijdbaar (RAE) of onvermijdbaar (RUE) beïnvloedt de attitude van oudere kijkers (Schuring & Zenner, 2022). Vermijdbare anglicismen zullen naar verwachting negatiever worden geëvalueerd dan onvermijdbare.

H2: Begrip en attitude tegenover anglicismen hangen samen: hoe beter een oudere kijker een anglicisme begrijpt, hoe positiever de attitude tegenover het gebruik ervan in Het journaal (Devos, 2018; Gerritsen et al., 1999). Die relatie impliceert dat anglicismen die worden toegelicht of vertaald beter begrepen en dus positiever geëvalueerd zullen worden dan anglicismen die onvertaald blijven.

H3: Oudere kijkers hanteren hogere standaarden voor nieuwsankers dan voor experts of studiogasten (Schuring et al., 2023). Anglicismen gebruikt door ankers zullen naar verwachting negatiever worden geëvalueerd dan dezelfde woorden gebruikt door wetenschappelijke experts.

Onderzoeksmethode

Deze thesis richt zich op het beantwoorden van volgende onderzoeksvraag: In welke mate beïnvloedden anglicismen in Het journaal tijdens de eerste maanden van de COVID-19-crisis het begrip en de beleving van hun oudste kijkers? Dit hoofdstuk beschrijft de gehanteerde onderzoeksmethode, verantwoordt de gemaakte keuzes en licht de opbouw van het onderzoek toe.

1. Een kwalitatieve benadering

Dit onderzoek bestaat uit twee delen. In een eerste, theoretisch deel werd een systematisch literatuuronderzoek uitgevoerd aan de hand van wetenschappelijke artikels, boeken en beleidsdocumenten. Daarbij zocht ik naar literatuur over drie centrale thema's: de aanwezigheid van anglicismen in het Nederlands, de rol van taal in sociale inclusie en ageism, en taalgebruik in nieuwsberichtgeving in tijden van corona. De zoektocht gebeurde via databanken als Google Scholar en Web of Science, met zoektermen als '*anglicisms Dutch*', '*language ageism*', '*news language*', '*attitudes English loanwords*' en '*lexical borrowing*'.

Om de onderzoeksvragen van deze masterproef te kunnen beantwoorden, voerde ik echter ook een empirisch onderzoek uit. Ik hanteerde een kwalitatieve onderzoeksmethode, namelijk die van semigestructureerde diepte-interviews. De perceptie en het begrip van anglicismen bij ouderen is namelijk moeilijk te kwantificeren. Door gebruik te maken van een kwantitatieve methode zoals een survey, zouden kostbare nuances verloren kunnen gaan en zou het risico bestaan om andere dingen te meten dan bedoeld (Clark et al., 2021, p.425). Eén van de voordelen van semigestructureerde diepte-interviews is dat ze nieuwe inzichten kunnen genereren. De onderzoeker komt aan de tafel met een a priori topic guide die opgesteld is aan de hand van hypothesen die uit de literatuurstudie zijn gevloeid, maar stelt zich flexibel op en volgt de associaties van de respondent. Zo kan op inductieve wijze ontdekt worden welke onderwerpen spontaan aan bod komen bij de ondervraagde en kunnen die meegenomen worden naar volgende interviews. De perceptie van de respondent wordt bijgevolg aan de hand van hun eigen woorden onderzocht, om die zo precies en diepgaand mogelijk te kunnen capteren (Clark et al., 2021, p. 426 & p. 354)

Daarnaast is er in het verleden al uitgebreid kwantitatief onderzoek gevoerd naar de aanwezigheid van Anglicismen in het Nederlands aan de hand van corpus-gebaseerde methoden. Experimentele studies die zich focussen op de perceptie en evaluatie van anglicismen zijn zeldzamer, zo zeggen Crombez et al. (2022).

2. De steekproef

De interviews werden afgenomen bij 65-plussers die naar het VRT NWS journaal kijken. De afbakening van 65-plussers werd overgenomen uit de beheersovereenkomsten van de VRT. Daarin worden hun doelgroepen als volgt gespecificeerd: 12-24 jaar, 25-44 jaar, 45-64 jaar, 65+ jaar (VRT, 2016, 2021, 2025). Negen 65-plussers hebben deelgenomen aan een diepte-interview. Dit onderzoek is uitgegaan van het principe van theoretische of datasaturatie. Het aantal vereiste interviews is

gaandeweg duidelijk geworden, wanneer er weinig tot geen nieuwe elementen meer bovenkwamen, is de data-verzameling stopgezet. Het rekruteren van respondenten verliep vlot. De meeste mensen binnen de doelgroep zijn gepensioneerd en stonden ervoor open om een uur van hun tijd aan een interview te spenderen. De eerste deelnemers waren kennissen en zodra er momentum was ontstaan, was het eenvoudig om andere respondenten te verzamelen via de sneeuwbaltechniek (Clark et al., 2021, p. 383). Alle interviews werden bij de respondenten thuis uitgevoerd, om het hen zo comfortabel mogelijk te maken.

Het profiel van de respondenten is gevarieerd. Alle respondenten waren tussen de 65 en 83 jaar oud op het moment van het interview (met geboortejaren tussen 1942 en 1961). Van de negen respondenten waren er drie mannen en zes vrouwen met uiteenlopende opleidingsniveaus.

Pseudoniem	Geboortjaar	Gender	Opleidingsniveau
Respondent 1	1948	Vrouw	HOLT
Respondent 2	1948	Man	Licenciaat
Respondent 3	1950	Vrouw	HOKT
Respondent 4	1947	Vrouw	HOKT
Respondent 5	1955	Vrouw	HOLT
Respondent 6	1951	Vrouw	HOLT
Respondent 7	1942	Man	Hoger secundair onderwijs
Respondent 8	1961	Vrouw	HOKT
Respondent 9	1943	Man	Lager secundair onderwijs

Tabel 1: Pseudoniemen van de respondenten en hun bijbehorende leeftijd, gender en opleidingsniveau

Om dit onderzoek op een ethische manier uit te voeren, kregen de respondenten op voorhand het doel en de methode van het onderzoek uitgelegd. Ik toetste af of ze ermee instemden dat ik een audio-opname zou maken en legde uit dat hun antwoorden anoniem verwerkt zouden worden. Op het moment van het interview kregen de respondenten een informatie- en toestemmingsformulier, opgesteld aan de hand van het sjabloon van de VUB. De keuze om dat formulier ter plaatse en op papier in te laten vullen, maakte ik bewust. Op die manier kon ik de inhoud rustig uitleggen en kon het formulier eenvoudig getekend worden. De gedigitaliseerde versie van de formulieren zijn te vinden in de bijlage van deze masterproef.

3. De onderzoeksinstrumenten

Om de interviews zo systematisch mogelijk uit te kunnen voeren, maakte ik gebruik van een aantal onderzoeksinstrumenten. Ten eerste zette ik een papieren vragenlijst in (*drop-off*). Die dienden de respondenten bij de start van het interview zelfstandig in te vullen. Met dat formulier polste ik naar de sociodemografische kenmerken van de respondenten en liet ik hen aan de hand van een Likert-schaal aangeven hoe goed ze Engels spreken en begrijpen. Die informatie liet ik op papier invullen om tijd te besparen, verveling tegen te gaan en om de spanning te doorbreken bij de respondenten. Dat werkte, meerdere respondenten reageerden gerustgesteld en humoristisch: “aha, hier weet ik het antwoord wel op hoor!”

Voor het semigestructureerde diepte-interview stelde ik op voorhand een uitgebreide topic-guide op. Aan de hand van de literatuurstudie en de bevindingen die ik maakte toen ik de journaals terugkeek, bepaalde ik welke onderwerpen aan bod zouden komen. De lijst diende als leidraad van het interview. Bij semigestructureerde interviews is het belangrijk om open vragen te formuleren, zodat de geïnterviewde de kans krijgt om uitgebreid te vertellen over hun bedenkingen. Daarnaast moeten de vragen ook in verschillende volgordes gesteld kunnen worden. Op die manier kan de onderzoeker de natuurlijke gang van het gesprek volgen en gaandeweg kleine aanpassingen maken. Om ervoor te zorgen dat de resultaten uit verschillende interviews met elkaar te vergelijken zijn, blijft de onderzoeker best zo dicht mogelijk bij vooraf opgestelde vragen op vlak van woordenschat (Clark et al., 2021, p. 426).

De topic-guide die gebruikt is tijdens de interviews, is te vinden in de bijlage van deze masterproef. In grote lijnen probeerde ik vragen van verschillende niveaus te combineren zoals in ‘Bryman’s social research methods’ (Clark et al., 2021, p. 431) beschreven staat. In de eerste fase van het gesprek stelde ik algemene, open vragen zoals: “Hoe zie jij de Nederlandse taal over het algemeen tegenwoordig?” of “Hoe belangrijk vind jij het om mee te zijn met de actualiteit?” Vaak kwam op die manier het VRT NWS journaal spontaan aan bod. Vervolgens stelde ik wat gerichtere vragen over de ervaring van de respondenten wanneer ze naar het VRT NWS journaal kijken.

Tenslotte kon ik dan toespitsen op de berichtgeving tijdens de coronapandemie. Tijdens de bespreking van de fragmenten uit Het journaal, probeerde ik na afloop van de video even een stilte te laten. Zo konden de deelnemers luidop reflecteren over de fragmenten en hun eerste gedachten ordenen en uitleggen. Vervolgens pikte ik in op hun antwoorden en probeerde ik aan de hand van ‘*probing questions*’, dat zijn aanmoedigende of specificerende doorvragen (Kvale, 1996, zoals geciteerd in Clark et al., 2021), linken te leggen tussen verschillende fragmenten en wat al eerder in het gesprek besproken werd. Na de fragmenten sloot ik het gesprek af met een aantal concluderende ‘*interpreterende vragen*’ (Kvale, 1996, zoals geciteerd in Clark et al., 2021), om alles op een rijtje te zetten en eventuele extra bedenkingen aan te moedigen.

Aangezien de coronapandemie op het moment van de interviews al zes jaar geleden was, was het belangrijk om stimulusmateriaal te incorporeren in de interviews. Hoewel respondenten eerst werden gevraagd naar algemene herinneringen die ze nog aan de nieuwsberichtgeving tijdens de COVID-19-crisis hadden, werden ze gerustgesteld met de verzekering dat er fragmenten uit die tijd zouden

volgen. Zo konden de ondervraagden ongedwongen hun herinneringen delen, zonder het gevoel te hebben 'te weinig' te weten. Crombez et al. (2022) leggen uit dat fragmenten tonen tijdens interviews kan bijdragen tot een natuurlijk onderzoek, maar dat contextuele kenmerken wel in het achterhoofd gehouden moeten worden. De respondenten zijn dan wel bekend met de fragmenten, de situatie is tijdens het experimentele onderzoek toch heel anders dan wanneer ze in het dagelijks leven naar een nieuwsbericht kijken (Roseel et al., 2019, zoals geciteerd in Crombez et al., 2022). Door fragmenten uit de oude journaals te gebruiken, konden bovendien verschillende types van anglicismen systematisch geëvalueerd worden.

4. Selectie van de fragmenten

De Universiteit Antwerpen heeft tussen 2003 en 2024 alle VRT- en VTM-nieuwsuitzendingen, samen met de uitzendingen van een aantal duidingsprogramma's, zoals De Afspraak en Villa Politica, opgenomen in het Elektronisch Nieuwsarchief (ENA, 2022). Dat archief is bedoeld voor wetenschappelijk gebruik en is enkel toegankelijk via een digitale aanvraag. Uit een steekproef van 27 Het journaal afleveringen in de periode van 1 maart 2020 en 10 mei 2020, werden 5 fragmenten gekozen die in verschillende categorieën op te delen zijn. De fragmenten werden uit die periode gekozen omdat er toen veel woorden voor het eerst intrede maakten, op dat moment waren de concepten nog onbekend voor de kijkers en wordt de meeste uitleg verwacht.

Het journaal werd drie keer per dag uitgezonden op de openbare omroep. Toch kiest dit onderzoek ervoor om enkel fragmenten uit avonduitzendingen te gebruiken. Het journaal om 19u trok de meeste kijkers en is daarom het meest relevant (CIM, z.d.). Daarbij zijn enkel die journaals terug te vinden in het Elektronisch Nieuwsarchief van de Universiteit Antwerpen (ENA, 2022).

De opdeling van de fragmenten is gebaseerd op hypothesen die uit het literatuuronderzoek voortvloeiden. Aan de hand van het '3-step English identification protocol' (Schuring & Zenner, 2022), bracht ik in kaart welke soorten anglicismen er in de steekproef van Het journaal voorkwamen. Van de woorden die specifiek waren aan de coronaperiode, viel het overgrote deel in de groep van Recognizable Avoidable English (RAE). Alleen het woord 'lockdown' kwam naar voren als Recognizable Unavoidable English (RUE), en er waren geen coronatermen die Unrecognizable English waren (UE).

	Unrecognizable English	Recognizable Unavoidable English	Recognizable Avoidable English
COVID-19 gerelateerd Anglicisme	//	• Lockdown	• Intensive care • Weblecture • Surveillance • Conference call • Social distancing • Contact tracing • Outbreak

Niet COVID-19 gerelateerd anglicisme	• VIP • Joggen • Hotspot • Bubbel	• Smartschool • Online • Streaming • Smartphone	• Headset • States • Crash • Airline • Full refund • Out of stock • Issue • App • PowerPoint slides
---	--	--	---

Tabel 2: Categorisering van anglicismen in de steekproef van Het journaal (maart–mei 2020) volgens het 3-step English identification protocol (Schuring & Zenner, 2022)

Aangezien uit de literatuur blijkt dat de evaluatie van Engelse leenwoorden kan samenhangen met het begrip ervan (Devos, 2018; Gerritsen et al., 1999), maak ik een onderscheid tussen anglicismen die uitgelegd of vertaald worden en anglicismen waarbij dat niet gebeurt. Daarnaast schreven Schuring et al. (2023) dat de manier waarop Vlamingen een Engels woord evalueren, sterk afhangt van de functie van de spreker. Sprekers met een 'sociale verantwoordelijkheid', zoals nieuwsankers, worden in dat onderzoek negatiever geëvalueerd dan anderen wanneer ze anglicismen gebruiken. Vanuit de hypothese dat deze factoren ook in de interviews van dit onderzoek naar voren zouden komen, selecteerde ik een aantal fragmenten waarin een gast in Het journaal een Engels woord uitsprak en een aantal waarbij het nieuwsanker dat deed. In drie fragmenten werd het Engelse woord gebruikt door een expert die te gast was; in de twee andere fragmenten werd het gebruikt door het nieuwsanker zelf. Daarbij werd er telkens eens wél en eens géén uitleg of vertaling gegeven bij de term.

Anglicisme	Spreker	Type spreker	Uitleg/ vertaling
Outbreaks	Marc Van Ranst	Expert	Geen uitleg of vertaling
Surveillance	Steven Van Gucht	Expert	Geen uitleg of vertaling
Intensive care	Annelies Van Herck	Anker	Geen uitleg of vertaling
Contact tracing	Erika Vlieghe	Expert	Uitgelegd en vertaald
Lockdown	Wim De Vilder	Anker	Uitgelegd

Tabel 3: Geselecteerde anglicismen uit fragmenten van Het journaal en hun kenmerken

De opnames van de interviews werden getranscribeerd met Rileo, een online transcribeer-tool. Ik downloadde de automatisch getranscribeerde teksten en verbeterde ze met de audio-opnames erbij.

De gecontroleerde transcripten werden vervolgens gecodeerd met behulp van de onderzoekssoftware MAXQDA 2026. Om een overzicht te bewaren van hoe de verschillende respondenten tegenover de verschillende thema's staan, wordt er gebruikgemaakt van een codeboom (Mortelmans, 2020, p. 456). De eerste stap is hierbij het open coderen, waarbij de woorden van de respondent letterlijk worden overgenomen. Deze codes werden verzameld op basis van onderwerp in een overkoepelende code, de axiale code, er worden vervolgens linken gezocht om zo tot het selectief coderen te komen (Mortelmans, 2020, pp. 385-386). Dit proces vertrekt vanuit de Grounded Theory-benadering (Glaser & Strauss, 1967, in Clarck et al., 2021, p. 526), waardoor er door continue terugkoppelingen een iteratief proces ontstaat.

5. Limieten van het onderzoek

Hoewel dit onderzoek zo volledig mogelijk tracht te zijn, stoot het op enkele limieten. Ten eerste is de steekproef relatief klein. Hoewel er sprake was van datasaturatie, zouden extra interviews waardevol kunnen zijn. Daarnaast wonen zes van de deelnemers in dezelfde regio. Dat beperkt de diversiteit, al is er in de literatuur nog geen verband gevonden tussen geografische afkomst en de perceptie van Engelse leenwoorden (Crombez et al., 2022).

Verder wordt kwalitatief onderzoek soms gezien als een te subjectieve onderzoeksmethode. Interpretaties zouden kunnen beïnvloed worden door de eigenschappen en beslissingen van de onderzoeker (Clark et al., 2021, p.370).

Tenslotte ligt de gekozen case, de aanvang van de coronacrisis, al ver in het verleden. Het kan voor respondenten moeilijk zijn om herinneringen en gevoelens uit die periode op te vissen. Zeker voor ouderen kan dat een uitdaging vormen en moet dat in rekening gebracht worden tijdens de analyse van de resultaten.

Analyse onderzoeksresultaten

Negen Vlaamse 65-plussers werden bevraagd over hun beleving van anglicismen in het VRT-journaal tijdens de eerste maanden van de coronacrisis. In wat volgt, worden hun antwoorden per thema besproken, geanalyseerd en gekoppeld aan inzichten uit de literatuurstudie. Die thema's vloeiden deels voort uit de hypothesen die op basis van de literatuur werden geformuleerd, maar kwamen ook deels inductief naar voren uit de interviews zelf. De bespreking vertrekt bij de algemene perceptie van taal en het VRT NWS journaal, om vervolgens de reacties op de fragmenten van Het journaal thematisch te analyseren aan de hand van het type anglicisme, de rol van uitleg en begrip, en de rol van de spreker.

1. Taal, journaal en corona: de algemene context

1.1 Perceptie van het Nederlands en de rol van het Engels

Aan het begin van het interview kregen de respondenten de algemene vraag of ze evoluties ondervonden in de Nederlandse taal doorheen de tijd. Ondanks de abstractheid van die vraag,

kwamen er een aantal terugkerende thema's naar voren. Twee van de respondenten merkten een achteruitgang op in het Nederlands. Eén van hen haalde vooral voorbeelden uit geschreven taal aan, zoals een groeiend aantal dt-fouten, de andere verwees naar taalfouten in het dagelijkse leven en in fictie op televisie. Tegelijkertijd haalden drie respondenten een heel andere evolutie aan, namelijk dat er méér algemeen Nederlands gesproken wordt. Zij vertelden dat ze steeds minder dialect horen, vooral bij jongeren en dat dat de taal uniform maakt. Respondent 4 vindt dat jammer:

"Ik vind dat toch het dialect zeker niet mag verloren gaan, dat dat ook nog heel belangrijk is. Dat mensen onder mekaar gewoon het dialect van de streek begrijpen en spreken."

Aan televisie stelde ze echter andere eisen:

"Bijvoorbeeld die dialecten van in de (West-)Vlaanderen en zo. Dat stoort me soms wel, dan kun je minder goed volgen." (Respondent 4)

Dat het Engels steeds meer terrein wint op het Nederlands, erkennen alle respondenten. Vijf begonnen er zelf over en de overige vier reageerden overtuigd wanneer het onderwerp werd aangekaart. Drie van hen legden de link met nieuwe media en technologie zoals smartphones, sociale media en artificiële intelligentie. Die bevinding sluit aan bij de literatuur (Anderman & Rogers, 2005; Androutsopoulos, 2011; Jódar Sánchez & Tuomainen, 2014). Zeven van de respondenten wezen ook meteen op een generationeel aspect. Jongere generaties zijn veel vertrouwd met het Engels, zo merkten ze bij hun kinderen en kleinkinderen.

"De generatie die verder is, zoals ons mannen, die zijn al meer met Engels opgegroeid. Vroeger was dat niet zo. Toen hoorde je zo af en toe eens een Engels liedje op de radio, maar nu is het niks anders." (Respondent 5)

De respondenten zijn zich dus bewust van de invloed die leeftijd heeft op de perceptie van anglicismen, zoals Crombez et al. (2022), Devos (2018) en Schuring et al. (2023) in hun onderzoek aantoonde.

Over het gebruik van anglicismen zijn de respondenten overwegend tolerant, maar twee voorwaarden kwamen duidelijk naar voren. Ten eerste de begrijpelijkheid; in een duidelijke context storen anglicismen niet, twee respondenten gaven zelfs aan ze niet altijd op te merken. Ten tweede de frequentie, zo lang het om woorden gaat en niet om lange stukken Engels, storen ze zich er niet aan. Die twee voorwaarden zijn sterk verbonden met elkaar, gezien de respondenten aangaven dat ze langere stukken Engels moeilijker zouden begrijpen.

Die tolerantie vertaalt zich echter niet automatisch in eigen gebruik. Respondent 7 was de enige die wel expliciet bevestigde:

"Ja, natuurlijk. Burn-out en downloaden en cancelen. Ja, we kennen dat allemaal, hè. Je kunt het eigenlijk niet meer mijden, hè." (Respondent 7)

De anderen meenden anglicismen niet of nauwelijks te gebruiken, al voegden verschillenden eraan toe dat ze waarschijnlijk onbewust wel ingeburgerde leenwoorden in de mond nemen. Dat illustreert wat Crombez et al. (2022) schreven. In hun onderzoek waren respondenten van de oudste

leeftijdscategorie ook het minst geneigd om Engelse woorden te gebruiken. Respondent 3 formuleerde het scherp: zij gebruikt enkel Engelse woorden waarvoor geen Nederlands alternatief bestaat. Die attitude sluit aan bij de hypothese over RUE en RAE (Schuring & Zenner, 2022).

Respondent 8 zag ook iets positief in de invloed van Engels op het Nederlands. Door Engelse woorden regelmatig te horen, kan ze blijven bijleren.

"We mogen met andere landen corresponderen. Ik ben geen goeie in taal, maar hoe meer we kennen, hoe beter, denk ik. Hoe makkelijker dat is om met elkaar om te gaan. Ik heb met anderstaligen vorig jaar hier nog gewerkt, asielzoekers. En dan is Engels eigenlijk de bindstof tussen de groepen."

1.2 Het journaal als vaste waarde

Acht van de geïnterviewden hechten veel belang aan nieuws en actualiteit en kijken vandaag de dag minstens één keer per dag naar het VRT NWS journaal. De negende kijkt er ook dagelijks naar, maar vooral omdat haar partner op de hoogte wil zijn. Naast Het journaal raadplegen de meeste respondenten ook andere bronnen. Zeven van hen lezen dagelijks de krant, één respondent gebruikt de VRT NWS-app, één volgt nieuwsbrieven via mail, één houdt Facebook bij voor nieuws en één de Sporza-app om updates uit de sportwereld te krijgen. Die resultaten sluiten aan bij de resultaten van de imec Digimeter 2025 (De Marez et al., 2025). Het VRT NWS journaal neemt wel een centrale plaats in. Zo bekijkt respondent 2 het zelfs op vakantie op zijn tablet en kijkt respondent 6 uitgesteld als ze het gemist heeft. Meerdere respondenten kijken het nieuws twee keer per dag, al dan niet op verschillende zenders.

Alle respondenten zijn tevreden over de verstaanbaarheid van de berichtgeving in het VRT NWS journaal. Alleen het buitenlands nieuws vormt een uitzondering. Respondenten 1, 4, 5 en 8 leggen uit dat buitenlandse situaties soms wat voorkennis vereisen. Op de vraag of ze moeilijke onderwerpen of woorden soms opzoeken, antwoordde enkel respondent 7 bevestigend: *"alleen als het een onderwerp is dat ik echt interessant vind"*.

1.3 Coronajournaals

Ook tijdens de eerste weken van de coronacrisis in België, waren de respondenten trouwe kijkers van Het journaal (zo heette het VRT NWS journaal op dat moment nog). Zes gaven bovendien aan dat ze meer naar Het journaal keken en twee keken opletter. De herinneringen aan die periode zijn overwegend positief: de berichtgeving was over het algemeen duidelijk, al kunnen de meesten zich weinig concrete details meer voor de geest halen. Specifieke coronaneologismen oproepen blijkt moeilijk. Respondent 5 noemt *epidemie* en *quarantaine*. Dat zijn woorden die ze kende, maar nooit zo intensief had gebruikt.

Wat wel levendig wordt herinnerd, zijn de virologen die regelmatig aan bod kwamen in de uitzending. Zeven respondenten begonnen spontaan over Erika Vlieghe, Marc Van Ranst of Steven Van Gucht. Die waardering voor experts als uitleggers is relevant voor wat volgt: ze keert terug wanneer de respondenten de journaalfragmenten bespreken en vormt een eerste aanwijzing voor het

onderscheid dat zij maken tussen de verwachtingen tegenover experts en nieuwsankers. Dat onderscheid stelden ook Schuring et al. (2023) voorop.

2. De beoordeling van anglicismen

De algemene perceptie die in het vorige deel werd geschetst, vormt de achtergrond waartegen de respondenten de vijf journaalfragmenten beoordeelden. Vooraleer die beoordelingen thematisch geanalyseerd worden aan de hand van het type anglicisme, de rol van uitleg en begrip, en de verwachtingen tegenover de sprekers, worden de reacties hieronder eerst per fragment beschreven. Dat geeft een concreet beeld van welke woorden opvielen, welke niet, en wat de eerste indrukken waren.

2.1 Eerste reacties per fragment

In het eerste fragment dat de respondenten te zien kregen, sprak Marc Van Ranst twee keer het woord *outbreaks* uit. Noch Van Ranst zelf noch presentator Wim De Vilder vertaalden het woord of legden het uit. Het fragment riep opvallend weinig spontane reactie op. Geen enkele respondent noemde het woord spontaan op. Respondent 1, 6 en 7 hadden iets gehoord, maar konden het niet thuisbrengen. De overige respondenten hadden het woord gewoon niet opgemerkt. Zij hadden de zin naar eigen zeggen volledig begrepen zonder het woord als zodanig te registreren.

Dat heeft alles te maken met de klankgelijkenis met het Nederlandse *uitbraak*, het woord gleed als het ware voorbij zonder als Engels te worden herkend. Die gelijkenis werd op twee manieren bekeken. Veel respondenten zeggen het woord daardoor onbewust begrepen te hebben en storen zich er niet aan. Bij anderen kwamen er wel bedenkingen, maar pas wanneer er expliciet naar gevraagd werd. Toen vonden verschillende respondenten dat *outbreaks* vermijdbaar was geweest, *uitbraak* had even goed gediend. Bijkomend gaven respondenten 4 en 5 aan dat Marc Van Ranst mompelde terwijl hij het woord uitsprak, waardoor ze het nog minder goed hadden geregistreerd. Ook respondent 6 legde de oorzaak van het niet-begrijpen bij haar gehoor. Dat Van Ranst een expert is die in zijn eigen vaktaal opereert, werd door de meesten als verzachtende factor aangehaald. Een nieuwsanker dat hetzelfde had gezegd, zou waarschijnlijk strenger zijn beoordeeld. Nadat dat werd voorgesteld, vonden enkele respondenten dat het anker had mogen ingrijpen met een vertaling, maar ze erkenden tegelijk dat zo'n interventie niet evident is wanneer een gast aan het woord is.

Op het fragment met *surveillance*, uitgesproken door Steven Van Gucht, kwam merkkelijk meer reactie dan op *outbreaks*. Ongeveer de helft van de respondenten had het woord opgemerkt, waarvan er drie het woord ook zelf terug konden herhalen. Onder degenen die het niet hadden opgemerkt, speelde bij sommigen ook hier een verstaanbaarheidsprobleem mee.

Over de duidelijkheid van het begrip waren de reacties verdeeld: sommigen begrepen het expliciet, anderen niet. Alle respondenten gaven wel aan dat ze het in de context genoeg hadden begrepen om verder te kunnen volgen. Wat breed werd erkend, is dat *surveillance* een moeilijkere term is dan *outbreaks*. De klankgelijkenis met het Nederlands ontbreekt hier, waardoor het woord minder vlot voorbijglijdt. Een aantal respondenten legden wel spontaan de link met het Frans, maar de Engelse uitspraak zorgde voor verwarring. Hoewel drie respondenten zich niet uitdrukkelijk stoorden aan het

woord, vonden de zes anderen dat het vermeden had moeten worden. Daarom vond de meerderheid dat een interventie van het anker gewenst was geweest. Tegelijk erkenden respondenten opnieuw dat zo'n interventie moeilijk is wanneer een gast aan het woord is. Een bijkomend element kwam bij respondent 4 naar voren. Zij wees erop dat *surveillance* geen vakjargon is, anders dan bij *outbreaks* waar Van Ranst als viroloog in zijn eigen leefwereld sprak, is *surveillance* volgens haar geen specifiek wetenschappelijk begrip. Dat maakte haar minder vergevingsgezind tegenover Van Gucht dan tegenover Van Ranst in het vorige fragment.

In het derde fragment zegt Erika Vlieghe *contact tracing*, waarna Martine Tanghe onmiddellijk ingrijpt: ze vertaalt het woord en legt het uit. Dit was het eerste fragment waarbij een interventie van het anker voorkwam, en dat was duidelijk merkbaar in de reacties. Bijna alle respondenten hadden het woord meteen opgemerkt, het anglicisme stond in dit fragment dan ook veel meer centraal. Iedereen evalueerde de interventie van Tanghe uitzonderlijk positief. Verschillende respondenten voegden daar wel aan toe dat zo'n tussenkomst een uitzonderlijke vaardigheid vereist. Hoewel *contact tracing* voor de meesten een onbekend woord was, waren de meningen over het verdere gebruik van de term in de reportage verdeeld. Ongeveer de helft vond dat onschuldig: het woord was immers uitgelegd en dus duidelijk. De andere helft vond het gebruik alsnog onnodig, omdat het Nederlandse alternatief *contactopsporing* perfect mogelijk was.

In het vierde fragment was het voor het eerst het anker zelf, Annelies Van Herck, die een anglicisme uitsprak, namelijk *intensive care*. Ongeveer de helft van de respondenten merkte het woord meteen op. De andere helft zei opnieuw dat ze het niet hadden opgemerkt omdat het zo duidelijk was en meevloeide in de zin. Iedereen gaf aan het woord te hebben begrepen, het lijkt sterk op de Nederlandse vertaling *intensieve zorgen* en de context liet weinig ruimte voor twijfel.

De attitudes tegenover het woord waren echter verdeeld. Ongeveer de helft vond het onnodig dat Van Herck het woord in het Engels zei. Zij gebruiken zelf altijd *intensieve zorgen* of kortweg *Intensieve* en vinden dat een logischer en even mooi alternatief. Ze beschouwen *intensive care* als een vermijdbare keuze, ook al erkennen ze dat het woord verstaanbaar is. De andere helft oordeelde milder. Zij beschouwen *intensive care* als even ingeburgerd als het Nederlandse equivalent, kennen het woord uit andere contexten en gebruiken het zelf ook. Dat het bovendien klinkt als het Nederlands, speelt ook hier mee als verzachtende factor. Hoewel de respondenten over het algemeen tolerant zijn tegenover het gebruik van dit woord, vindt een deel wel dat uitgerekend een journalist het Nederlandse woord zou moeten hanteren.

In het laatste fragment gebruikte Wim De Vilder het woord *lockdown* en legde hij meteen de betekenis uit. Het was het enige fragment waarbij het anker zelf een anglicisme introduceerde én onmiddellijk toelichtte. Geen enkele respondent vond het woord echt storend. Er werden wel vragen gesteld over het feit dat het Engels was, maar de meesten concludeerden snel dat er geen vertaling bestaat die de lading even goed dekt. Daarmee onderscheidt *lockdown* zich duidelijk van de vorige fragmenten. Het wordt unaniem als onvermijdbaar beschouwd. Bovendien vonden de respondenten het een belangrijk en nuttig woord. Het introduceren van een nieuw woord deed de ernst van de situatie inzien. Bij gebrek aan een Nederlands alternatief zou het ook onhandig zijn telkens een omschrijvende zin te moeten gebruiken. *Lockdown* vatte alles in één woord. Over de bekendheid van

het woord waren de meningen verdeeld. De helft was er zeker van dat ze het woord vóór de pandemie nog nooit hadden gehoord, de andere helft was daar niet van overtuigd. Het woord is ondertussen wel volledig ingeburgerd. De uitleg van De Vilder werd door alle respondenten als goed beoordeeld. Slechts drie van hen vonden die uitleg ook echt noodzakelijk.

De reacties op de vijf fragmenten liepen sterk uiteen, van nauwelijks opgemerkt tot breed besproken, van unaniem aanvaard tot verdeeld beoordeeld. Die verschillen hangen samen met het type anglicisme, de aanwezigheid van uitleg en de rol van de spreker. Die drie factoren worden in wat volgt thematisch geanalyseerd.

Anglicisme	Spreker	Type spreker	Uitleg/ vertaling
Outbreaks	Marc Van Ranst	Expert	Geen uitleg of vertaling
Surveillance	Steven Van Gucht	Expert	Geen uitleg of vertaling
Intensive care	Annelies Van Herck	Anker	Geen uitleg of vertaling
Contact tracing	Erika Vlieghe	Expert	Uitgelegd en vertaald
Lockdown	Wim De Vilder	Anker	Uitgelegd

Tabel 3: Geselecteerde anglicismen uit fragmenten van Het journaal en hun kenmerken

2.2 Het type anglicisme als bepalende factor

Uit de gesprekken bleek al snel dat niet alle anglicismen op dezelfde manier werden ontvangen. Het type woord speelde een bepalende rol in hoe respondenten reageerden op de fragmenten. Die bevinding sluit aan bij de eerste hypothese van dit onderzoek: vermijdbare anglicismen zouden negatiever worden geëvalueerd dan onvermijdbare. De volgende secties onderzoeken of en hoe dat patroon zich manifesteert in de reacties van de respondenten.

De eerste vier fragmenten, *outbreaks*, *surveillance*, *contact tracing* en *intensive care*, vielen allemaal in de categorie Recognizable Avoidable English (RAE): woorden waarvoor een Nederlands alternatief bestaat (Schuring & Zenner, 2022). Toch waren de reacties op die woorden niet gelijk. Bij *outbreaks* hadden veel respondenten het woord niet eens opgemerkt, door een combinatie van de klankgelijkenis met het Nederlandse *uitbraak* en de manier waarop Van Ranst mompelde. Eens het woord was uitgelicht, begrepen alle respondenten het wel perfect, ook buiten de context van de zin. Wie het woord niet had opgemerkt, stoorde zich er initieel eigenlijk niet aan. Wanneer er echter expliciet naar werd gevraagd, vonden vijf respondenten het gebruik van het anglicisme onnodig. *Uitbraak* is een even kort, even duidelijk en courant Nederlands woord.

"Ik vind dat dat niet moet. Allee, ik vind, in een Vlaamse zender, dat je dan toch eens zo goed in het Vlaams kunt uitleggen als dat er is." (Respondent 5)

De anderen maakte het niet veel uit, precies omdat ze het woord in de context gewoon begrepen hadden en schatten in dat het door de gelijkenis met het Nederlands voor iedereen duidelijk zou zijn. Bij *surveillance* lagen de zaken anders. De respondenten gaven aan dat dit een veel moeilijker woord was. In de context van het fragment namen ze het woord mee, maar losstaand konden maar drie respondenten het uitleggen. Dat deden ze aan de hand van het Franse woord. Hoewel *surveillance* tot dezelfde categorie behoort als outbreaks, namelijk RAE, keurden zeven respondenten het gebruik van dat woord af omwille van de moeilijkheid.

"Ja, die outbreaks, dat klinkt zo al een beetje naar Nederlands. Dan kun je zeggen, het is een uitbraak, maar die opvolging nu, dat staat niet in contact."

De volgende twee RAE-woorden, *intensive care* en *contact tracing*, lieten een ander patroon zien. Bij *intensive care* was de groep verdeeld: de helft vond het onnodig, de andere helft heel gebruikelijk. Die tweede groep haalde aan dat het woord ingeburgerd is, dat ze het zelf ook gebruiken en dat het sterk lijkt op het Nederlands. Of ze het woord nu als ingeburgerd zagen of niet, alle respondenten begrepen de inhoud en vonden dat het belangrijkste. Bij *contact tracing* speelde er een ander element: nadat Martine Tanghe het woord verhelderd had met uitleg en een vertaling, werd het anglicisme in de reportage daarna nog steeds gehanteerd. De helft vond dat onschuldig omdat het woord was uitgelegd, drie anderen vonden het alsnog storend omdat *contactopsporing* een perfect alternatief is.

Het enige woord dat in de categorie Recognizable Unavoidable English (RUE) viel, was *lockdown* en dat was duidelijk merkbaar. Geen enkele respondent vond het woord problematisch. Ze erkenden dat er geen vertaling bestaat die de lading even goed dekt en vonden het een nuttig en belangrijk woord voor een uitzonderlijke situatie. Bovendien waardeerden ze de uitleg van anker Wim De Vilder. Het verschil met de RAE-woorden was opvallend: waar bij vermijdbare woorden steeds een deel van de respondenten kritisch was, was dat bij *lockdown* volledig afwezig.

De opdeling die de respondenten in dit onderzoek spontaan maken, namelijk die van een woord met een Nederlands alternatief tegenover een woord zonder, bevestigt wat verschillende auteurs eerder beschreven. Winter-Froemel (2010, zoals geciteerd in De Decker & Vandekerckhove, 2013), Onysko en Winter-Froemel (2011) en Verheijen en Van Hout (2022) maakten dat onderscheid al eerder, net als Schuring en Zenner (2022), op wiens identificatieprotocol de selectie van de fragmenten in dit onderzoek is gebaseerd.

Die opdeling bleek echter niet zo rechtlijnig als de theorie suggereert. Binnen de RAE-categorie maakten respondenten een bijkomend onderscheid op basis van inburgering. Aan de ene kant staan woorden die als volledig ingeburgerd worden beschouwd, zoals *intensive care* voor een groot deel van de respondenten. Zij vinden het gebruik ervan niet storend omdat ze het zelf ook hanteren. Het is voor hen geen vreemd element maar een gewoon woord dat onderdeel is geworden van hun taalgebruik. Dat stemt overeen met wat Verheijen en Van Hout (2022) een lexicale ontlening noemen: een woord dat structureel is opgenomen in de doeltaal. Die bevinding speelde ook bij *lockdown* mee, de noodzakelijkheid van dat woord en inburgering ervan gaan hand in hand.

Aan de andere kant staan woorden die niet als ingeburgerd worden beschouwd maar wel worden begrepen, zoals *outbreaks*. De klankgelijkenis met het Nederlands maakt het woord verstaanbaar, maar respondenten herkennen het niet als een woord dat ze zelf gebruiken. Ze vinden het daardoor minder storend dan een volledig onbekend woord, maar begrijpen ook niet waarom het gebruikt wordt, terwijl ze bij *intensive care* die reden wel zien. *Outbreaks* ligt daarmee dicht bij een *nonce borrowing* (Verheijen & Van Hout, 2022) of *code-mixing* (Roberts et al., 2023). Het is een eenmalige, individuele ontlening die nog geen vaste plaats heeft verworven in de doeltaal. *Surveillance* combineert het slechtste van beide werelden: het is niet ingeburgerd en voor velen losstaand onbegrijpelijk. Dat verklaart waarom dit woord de meeste weerstand opriep van alle RAE-fragmenten.

Contact tracing vormt een apart geval binnen de RAE-categorie. Het woord was onbekend maar werd uitgelegd door Martine Tanghe, wat de beoordeling sterk beïnvloedde. Toch vond een deel van de respondenten het verdere gebruik van het anglicisme in de reportage alsnog onnodig, niet omdat ze het niet begrepen, maar omdat *contactopsporing* een perfect Nederlands alternatief is. Die redenering is onafhankelijk van het begrip ervan: ook wie het woord volledig begreep, kon het gebruik ervan afkeuren. Dat patroon, afkeuring ondanks begrip, loopt als een rode draad door de reacties op de RAE-woorden en illustreert wat Crombez et al. (2022) het structurele puristische discours noemen. De overtuiging dat een Vlaamse zender Vlaams hoort te spreken, ongeacht of het Engelse alternatief begrijpelijk is. De rol die uitleg speelde bij de positieve beoordeling van *contact tracing* door de andere helft van de respondenten, komt in de volgende sectie aan bod.

2.3 De rol van uitleg en begrip

Naast het type anglicisme speelt ook de begrijpelijkheid ervan een rol in hoe respondenten het beoordelen. De tweede hypothese van dit onderzoek stelt dat begrip en attitude samenhangen: hoe beter een oudere kijker een anglicisme begrijpt, hoe positiever de attitude. Die relatie impliceert ook dat uitleg, wanneer die gegeven wordt, het begrip verhoogt en daarmee de attitude positief beïnvloedt. De vijf fragmenten kunnen op basis van de aanwezigheid van uitleg in twee groepen worden ingedeeld. *Outbreaks*, *surveillance* en *intensive care* werden niet toegelicht door het anker of de expert. *Contact tracing* en *lockdown* werden wel uitgelegd. Daarbij is het ook relevant dat de fragmenten in een vaste volgorde werden getoond: de respondenten zagen eerst twee niet-uitgelegde fragmenten, waarna contact tracing als eerste voorbeeld met een interventie aan bod kwam. Die volgorde heeft waarschijnlijk meegespeeld in hoe respondenten die interventie ervaarden.

Bij *outbreaks* merkte het grootste deel van de respondenten het woord aanvankelijk niet eens op. Ze gaven aan dat ze de hele zin hadden begrepen en zich dus niet hadden gestoord aan het woord. Wanneer het woord daarna expliciet werd aangehaald, zeiden de meesten dat ze het gewoon begrepen. De klankgelijkenis met het Nederlandse *uitbraak* volstond. Twee respondenten hadden wel een onbekend woord gehoord maar konden er niet op komen, wat ze zelf aan het mompelen van Van Ranst toeschreven. Wanneer gevraagd werd of ze achteraf uitleg hadden gewild, zeiden enkele respondenten van wel. Bij die interventie verwachtten ze in dit geval geen grootse uitleg, een simpele herhaling zou volstaan.

"Zonder met de vinger te wijzen. Gewoon herhalen, min of meer, het Nederlandse woordgebruik in zijn antwoord." (Respondent 4)

Eén gaf aan dat het voor hem persoonlijk niet nodig was, maar dat het nuttig zou kunnen zijn voor anderen. Tegelijk erkenden verscheidene respondenten dat zo'n interventie niet evident is. Respondent 7 ging ervan uit dat Wim De Vilder dacht dat het woord duidelijk genoeg was.

"Ik denk dat hij denkt dat de mensen dat verstaan. Mocht het een moeilijker woord zijn, denk ik wel dat hij dat zou gecorrigeerd hebben."

Bij *surveillance* lag dat heel anders. In eerste instantie gaven de meeste respondenten aan dat het fragment als geheel wel duidelijk was. Pas wanneer het woord *surveillance* expliciet werd aangehaald, erkenden ze dat het een moeilijk woord was dat ze zelf niet zouden gebruiken. Enkele respondenten legden de link met het Frans en probeerden het zo te begrijpen, maar de meesten konden het woord achteraf niet uitleggen. Sommigen stoorden zich eraan dat ze het niet konden verstaan. De vraag naar een interventie van het anker werd door de meesten positief beantwoord. Drie respondenten erkenden echter ook hier dat het moeilijk is om een expert te onderbreken. Respondent 1 zei bovendien dat *surveillance* waarschijnlijk wel een deel van De Vilders woordenschat zal uitmaken, waardoor hij het minder snel opmerkt.

"Maar het probleem is misschien dat het anker die woorden ook verstaat en daar dus op die manier niet op ingaat. Omdat hij de zin ook verstaat."

Ze vroeg zich daarbij ook af waar de grens ligt bij uitleg geven:

"Je kunt op alles uitleg moeten geven. Dat is ook een beetje het niveau van... Van nieuwsbrengen ook. Nu, ik vind wel dat het meeste... Ze moeten vertalen voor gewone mensen. Anders gaan ze op de duur ook afhaken." (Respondent 1)

Het derde fragment bracht voor het eerst een voorbeeld van hoe zo'n interventie er in de praktijk kan uitzien. Nadat Erika Vlieghe *contact tracing* had gezegd, greep Martine Tanghe zowat onmiddellijk in met een vertaling en uitleg. De reactie was uitermate positief: alle respondenten waren tevreden over het feit dat er werd ingegrepen én over de manier waarop. De uitleg was helder en de interventie werd als een meerwaarde beschouwd.

"Dat was goed gedaan. Want daarna kon je gewoon dan volgen. Zo zou het moeten. Ja. Als het mogelijk is." (Respondent 5)

Dit voorbeeld stak duidelijk af tegen de vorige, na dit fragment bekeken te hebben maakten verschillende respondenten de link met de vorige fragmenten.

"Oké. Dat is wel een duidelijk verschil. Dat is wel een meerwaarde. Ja, Martine Tanghe had wel haar charme. Ja, het is eigenlijk even kort, maar veel duidelijker van wat ze bedoelen tegenover...de vorige." (Respondent 8)

Bij de evaluatie van *contact tracing* kwamen twee dimensies samen. In het vorige hoofdstuk werd al besproken dat een deel van de respondenten het verdere gebruik van het anglicisme in de reportage alsnog onnodig vond, omdat *contactopsporing* een perfect alternatief is. Dat oordeel staat los van de

uitleg en is puur gebaseerd op de vermijdbaarheid van het woord. Maar er is ook een andere helft: respondenten die het verdere gebruik net niet storend vonden, precies omdat het woord was uitgelegd. Voor hen had de interventie van Tanghe het woord begrijpelijk gemaakt, en daarmee ook aanvaardbaar.

"Nee, dan hoeft dat niet. Als je de uitleg gekregen hebt van het woord, en je verstaat waarover het gaat, dan hoeft dat niet dat expliciet in het Nederlands, of dat ze het dan nog eens terug in het Engels gebruiken. Als je dat zou blijven herhalen en ze geven er géén uitleg bij, dan vind ik dat wel storend." (Respondent 5)

Bij *intensive care* was het begrip over de hele lijn goed. Iedereen had het woord goed verstaan en niemand had moeite met de inhoud. De ene helft vond het gebruik van het Engelse woord wat vreemd en had liever *intensieve zorgen* gehoord. De andere helft vond *intensive care* net heel logisch en sommigen gebruikten dat woord zelf ook. In elk geval vond het merendeel het verstaanbaar en stoorde het hen niet. Uitleg was hier duidelijk niet nodig: het begrip was er al, ongeacht de attitude tegenover het woord.

Het laatste fragment, *lockdown*, combineerde inburgering met uitleg. Het woord werd snel als ingeburgerd beschouwd en De Vilder legde het ook nog eens uit. Dat werd door iedereen positief ontvangen. Drie respondenten vonden die uitleg ook echt noodzakelijk. De betekenis van het woord zou zonder voorkennis vanalles kunnen zijn, zei respondent 2:

"Nee, ik denk ook... Ja, lockdown, dat weet je niet spontaan wat dat is. Je kunt dat wel gissen, maar wat dat echt betekent... Lock - down..."

Een opvallende bevinding die uit de interviews naar voren komt, is dat de respondenten de anglicismen over het algemeen goed begrepen. Met uitzondering van *surveillance*, dat voor een groot deel van de respondenten een onbekend en moeilijk woord bleef, begrepen de meesten de Engelse termen zonder noemenswaardige moeite. Dat is enigszins verrassend in het licht van de literatuur. Schuring et al. (2023) stelden vast dat oudere Vlamingen het minst geneigd zijn om zelf voor Engelse varianten te kiezen, en Devos (2018) toonde aan dat ze anglicismen in journaals minder appreciëren dan jongere kijkers. Dat oudere Vlamingen minder geneigd zijn Engelse leenwoorden te gebruiken of te appreciëren, zegt dus niet noodzakelijk iets over hun begrip ervan.

Wanneer de reacties op de vijf fragmenten naast elkaar worden gelegd, tekent zich een duidelijk patroon af dat illustreert wat Devos (2018) en Gerritsen et al. (1999) eerder vaststelden: begrip en attitude tegenover anglicismen hangen samen. Waar begrip ontbrak of moeilijker was, zoals bij *surveillance*, was de weerstand het grootst. Waar begrip vanzelfsprekend was, zoals bij *outbreaks* en *intensive care*, bleef de kritiek milder, ook al vonden sommigen het woord onnodig. En waar uitleg werd gegeven, zoals bij *contact tracing* en *lockdown*, werd het woord het meest positief ontvangen, ongeacht of men het al kende. Uitleg verhoogt begrip, en begrip verzacht de attitude, zelfs wanneer die uitleg strikt genomen niet noodzakelijk was.

2.4 De verwachtingen tegenover sprekers

De derde opdeling die werd gemaakt bij de selectie van de fragmenten betrof de identiteit van de spreker: wie nam het anglicisme in de mond? Twee fragmenten werden uitgesproken door het anker, de overige drie door experts. Omdat die vraag suggestief kon overkomen, werd ze niet systematisch bij elk fragment gesteld. In de loop van het interview ontstond het gesprek meestal spontaan, nadat de respondenten het eerste fragment met een anker zagen, of wanneer ze de link legden naar de leefwereld van de expert. Aan het einde van elk interview werd de vraag ook expliciet voorgelegd.

Bij het eerste fragment, *outbreaks*, uitgesproken door Marc Van Ranst, was er één respondent die spontaan het onderscheid aankaartte. Respondent 7 zei:

"Als Wim dat had gezegd, had ik mij daar wel aan gestoord. Maar nu de man die geïnterviewd wordt: ja kom..."

Twee andere respondenten zeiden ook dat ze begrepen dat Van Ranst het woord vanuit zijn vakgebied gebruikte. Respondent 2 opperde dat hij misschien ook in het Engels les geeft. De reacties bij *surveillance*, uitgesproken door Steven Van Gucht, waren vergelijkbaar. Respondent 4 haalde aan dat ze het nog erger zou vinden als een nieuwslezer dat moeilijke woord zou gebruiken. Respondent 2 gaf ook aan te begrijpen dat Van Gucht het woord gebruikte vanuit zijn academische achtergrond.

En van Gucht, ja, die is... Dat is een mens, een academicus die dat op zijn manier uitlegt. Die twee Engelse woorden die ik misschien gehoord heb, zijn normaal. (Respondent 2)

Tegelijk was er bij dit fragment ook een respondent die *surveillance* geen vakjargon vond en het daarom ook bij de expert minder tolereerde. Ze vond dat Van Gucht zich niet kon verschuilen achter het argument van vakkennis, omdat het woord volgens haar geen specifiek wetenschappelijk begrip is.

Bij het fragment met *contact tracing* lag de nadruk heel sterk op de persoon Martine Tanghe en de manier waarop zij haar rol opnam. Respondenten waren vol lof over hoe duidelijk en attent ze haar rol als journaliste innam. Er werd niet uitdrukkelijk verwezen naar het feit dat het Erika Vlieghe was die het anglicisme gebruikte, wel naar de manier waarop Tanghe het opving.

"Een expert zal dat rapper gebruiken omdat dat zijn dagelijkse omgang is en die zal waarschijnlijk ook veel met collega's spreken, die dan anderstalig zijn, die zullen dan misschien met elkaar in het Engels spreken, dus bij die mannen zitten die woorden wel rapper gereed. Een anker zou dat moeten opvangen." (Respondent 2)

Intensive care was het eerste fragment waarbij het anker zelf een anglicisme uitsprak. Vier respondenten gaven aan dat ze het iets minder vanzelfsprekend vonden dat Annelies Van Herck dat woord uitsprak. Ze tolereerden het, maar gaven aan het bij een expert eerder te verwachten. Ze stelden daarbij duidelijk dat het de taak van een anker is om toe te lichten en duidelijkheid te geven, terwijl een gast spreekt vanuit zijn eigen expertise. Eén respondent vond het even erg dat het anker dat zei als wanneer een expert het had gezegd. Bij *lockdown* was de situatie anders. Ook dat woord werd door het anker uitgesproken, maar Wim De Vilder legde het goed uit. Zoals eerder vermeld,

liet de brede aanvaarding van het woord zelf weinig ruimte voor kritiek op de spreker. Wim De Vilder kon het woord moeilijk vermijden en hanteerde volgens de respondenten op de best mogelijke manier door uitleg te voorzien.

Doorheen de interviews kwamen ook meer algemene opvattingen over de rol van journalisten naar voren. Veel respondenten hechtten er belang aan dat journalisten goed Nederlands spreken. Twee respondenten merkten op dat ze niet denken dat journalisten zulke Engelse woorden vaak gebruiken, het zijn eerder de gasten die dat doen.

"Ja, ik vind dat dat weinig is. Ik zeg het, wat ik daarjuist gezegd heb, de journalisten zelf, Die zijn daar niet zo... Die strooien dan niet meer rond met de Engelse woorden. Het zijn meer de geïnterviewden van tijd. Ja, die dat wel doen." (Respondent 7)

Jargon bij experts werd breed getolereerd: meerdere respondenten zeiden spontaan dat een moeilijk woord aanvaardbaar is wanneer het uit de leefwereld van de expert komt. Respondent 9 gaf als enige een tegenargument: hij stelde dat een journalist een Engels woord misschien wel duidelijker zou uitspreken dan een expert. Hij verwees daarbij naar *outbreaks*, dat hij niet had verstaan omdat Van Ranst het mompelde en hij met gehoorproblemen worstelt. Als het anker het had gezegd, had hij het misschien wel begrepen.

"Dat heb je nogal eens met zo'n mensen die van het vak zijn, hun uitspraken zijn een stuk beter dan diegenen die dan geïnterviewd worden. Dan spreken we nog niet van de West-Vlamingen of van de Limburgers ofzo. Het is dan soms te rap en dan moet je het linken in een hele zin en dan begrijp je het ook nog, maar niet dat specifieke woord." (Respondent 9)

Die bevindingen bevestigen de derde hypothese van dit onderzoek en sluiten aan bij twee aspecten die Schuring, et al. (2023) eerder vaststelden. Enerzijds gaven verschillende respondenten aan dat ze ankers niet vaak Engelse woorden horen gebruiken. Vergelijkbaar concludeerde Schuring et al. (2023) dat publieke rollen Nederlands-georiënteerd zijn en volgens de algemene verwachtingen minder anglicismen zouden hanteren. Anderzijds is er de evaluatie van anglicismen bij die publieke rollen. Net als bij Schuring et al. (2023), blijkt ook uit dit onderzoek dat Engelse leenwoorden minder worden getolereerd wanneer ze afkomstig zijn van sprekers met een sociale verantwoordelijkheid. Respondenten hanteren een hogere norm voor nieuwsankers dan voor expertgasten, omdat van ankers verwacht wordt dat ze het nieuws toegankelijk maken voor iedereen. Dat stemt overeen met wat Crombez et al. (2022) beschreven als het pedagogische discours binnen puristische redeneringen. De overtuiging dat taalgebruik in de media rekening moet houden met wie er kijkt, omdat anders oudere of lager geschoolde kijkers de inhoud niet kunnen begrijpen.

Hoewel respondenten duidelijk een hogere norm hanteren voor ankers dan voor experts, werd er ook met een zekere mildheid gekeken naar het taalgebruik van de ankers. Wanneer Annelies Van Herck *intensive care* uitsprak of Wim De Vilder *lockdown* introduceerde, was daar begrip voor. Dat heeft alles te maken met wat in de vorige secties al naar voren kwam. Inburgering en uitleg verzachten de attitude, ongeacht wie het woord uitspreekt.

3. Synthese van de analyse

De analyse van de negen interviews levert een genuanceerd beeld op van hoe Vlaamse 65-plussers anglicismen in Het journaal tijdens de coronacrisis ervoeren. De drie hypothesen die op basis van de literatuur werden geformuleerd, worden alle drie bevestigd, zij het met belangrijke nuances.

Hypothese 1: *Het type anglicisme (vermijdbaar (RAE) of onvermijdbaar (RUE)) beïnvloedt de attitude van oudere kijkers. Vermijdbare anglicismen zullen naar verwachting negatiever worden geëvalueerd dan onvermijdbare.*

De eerste hypothese wordt bevestigd. *Lockdown* als enige RUE-woord werd unaniem aanvaard, terwijl de RAE-woorden kritischer werden beoordeeld. Maar binnen de RAE-categorie tekende zich een bijkomend onderscheid af: inburgering bleek een doorslaggevende verzachtende factor. *Intensive care*, dat door een groot deel van de respondenten als ingeburgerd wordt beschouwd, werd milder beoordeeld dan *surveillance* of *outbreaks*. Dat suggereert dat de grens tussen RAE en RUE in de praktijk vloeier is dan het identificatieprotocol doet vermoeden.

Hypothese 2: *Begrip en attitude tegenover anglicismen hangen samen: hoe beter een oudere kijker een anglicisme begrijpt, hoe positiever de attitude tegenover het gebruik ervan in Het journaal (Devos, 2018; Gerritsen et al., 1999). Die relatie impliceert dat anglicismen die worden toegelicht of vertaald beter begrepen en dus positiever geëvalueerd zullen worden dan anglicismen die onvertaald blijven.*

De tweede hypothese wordt eveneens bevestigd. De reacties op *contact tracing* en *lockdown*, beide uitgelegd, waren merkkelijk positiever dan op de niet-uitgelegde fragmenten. Een verrassende bevinding daarbij is dat de respondenten anglicismen over het algemeen goed begrepen, ook zonder uitleg. Dat strookt niet volledig met de verwachting die uit de literatuur voortvloeit, waarbij ouderen worden gelinkt aan beperktere kennis van het Engels (Schuring et al., 2023; Devos, 2018).

Hypothese 3: *Oudere kijkers hanteren hogere standaarden voor nieuwsankers dan voor experts of studiogasten (Schuring et al., 2023). Anglicismen gebruikt door ankers zullen naar verwachting negatiever worden geëvalueerd dan dezelfde woorden gebruikt door wetenschappelijke experte.*

Ook de derde hypothese wordt bevestigd, al is het wel genuanceerd. Experts krijgen begrip voor hun vakjargon, en dat begrip is groot. Ankers worden strenger beoordeeld, maar ook hier speelt inburgering mee: *intensive care*, uitgesproken door het anker, werd nog steeds vrij mild beoordeeld omdat het als een ingeburgerd woord wordt beschouwd. De norm voor ankers is dus hoger, maar niet absoluut.

Wat de drie bevindingen samenbindt, is een rode draad die door het hele onderzoek loopt: de respondenten oordelen pragmatisch. Ze storen zich over het algemeen niet aan anglicismen omwille van het Engels op zich, maar omwille van de vermijdbaarheid ervan. "*Het is niet omdat ik het versta, dat het de beste optie is*", verwoordde één respondent het treffend. Die pragmatische houding staat niet los van de literatuur: ze weerspiegelt het pedagogische en structurele puristische discours dat Crombez et al. (2022) beschreven, maar in een gematigde vorm. De respondenten zijn geen puristen

die het Engels verwerpen, maar kritische kijkers die verwachten dat een publieke omroep bewuste keuzes maakt in zijn taalgebruik.

Besluit

Dit onderzoek vertrok bij een ogenschijnlijk eenvoudige vraag: begrepen oudere kijkers de Engelse woorden die tijdens de eerste maanden van de coronacrisis in Het journaal opdoken en stoorden ze zich eraan? Het antwoord bleek genuanceerder dan verwacht.

1. Bespreking onderzoeksvragen

Deelvraag 1: *Welke rol speelt taal binnen nieuwsberichtgeving in de sociale inclusie van ouderen?*

Deelvraag 1 vroeg naar de rol van taal in de sociale inclusie van ouderen. De literatuurstudie maakte duidelijk hoe groot de aanwezigheid van het Engels in het Nederlands vandaag is, hoe dat historisch is gegroeid via globalisering, digitalisering en wetenschappelijke communicatie, en welke vormen van verengelsing er bestaan (Anderman & Rogers, 2005; Schuring & Zenner, 2022). Taal kan op meerdere manieren uitsluiten: via routinisering, institutionalisering en de normalisering van een register dat niet voor iedereen toegankelijk is (Ng, 2007; Craft et al., 2019). Dat gebeurt echter niet altijd bewust of intentioneel. Agisme als discriminatievorm blijft daarbij onderbelicht (Okun & Ayalon, 2022), ook in het beleid van de VRT. De beheersovereenkomst 2016-2020 bevatte geen concrete richtlijnen over het gebruik van anglicismen, wat ruimte liet voor onbedoelde uitsluiting. De coronacrisis vormde daarvoor een bijzonder relevante case: een periode waarin de verengelsing van de nieuwsberichtgeving versnelde, net op het moment dat de meest kwetsbare en minst Engelstalige groep het meest afhankelijk was van Het journaal voor levensbelangrijke informatie (Vandendriessche et al., 2020; World Health Organisation, 2021).

Deelvraag 2: *Op welke manier werden Engelse leenwoorden gebruikt in Het journaal tijdens de eerste drie maanden van de coronacrisis?*

Deelvraag 2 richtte zich op de manier waarop Engelse leenwoorden werden gebruikt in Het journaal tijdens de eerste drie maanden van de coronacrisis. Die vraag werd op twee manieren benaderd. In de literatuurstudie werd eerst het theoretische kader uitgewerkt: wat zijn anglicismen, hoe worden ze ingedeeld en welk onderscheid is relevant voor dit onderzoek? Het 3-step English identification protocol van Schuring en Zenner (2022) bood daarvoor een operationeel model, dat onderscheid maakt tussen Unrecognizable English, Recognizable Unavoidable English en Recognizable Avoidable English. Daarnaast werd vastgesteld dat de coronacrisis als taalkundige katalysator fungeerde: internationale synchronisatie en wetenschappelijk jargon versnelden de instroom van Engelse terminologie in de Vlaamse nieuwsberichtgeving (Bharati, 2020; Khalfan et al., 2020).

Op basis van dat kader werd vervolgens een steekproef van 27 avonduitzendingen tussen maart en mei 2020 verkennend geanalyseerd. Het was geen systematische inhoudsanalyse maar een gerichte selectie, bedoeld om gefundeerde fragmenten te kiezen voor de interviews. Wat wel duidelijk werd, is dat het overgrote deel van de coronagerelateerde anglicismen in de categorie Recognizable

Avoidable English viel: woorden waarvoor een Nederlands alternatief bestond maar die toch onvertaald werden gebruikt. Alleen *lockdown* viel in de categorie Recognizable Unavoidable English. Dat patroon bevestigt wat Verheijen en Van Hout (2022) eerder vaststelden: 73,2% van de eenmalige Engelse inserties in het Nederlands heeft een equivalent maar wordt toch overgenomen. In de context van een internationale gezondheids crisis was die instroom deels onvermijdelijk, maar niet volledig. De keuze om sommige woorden al dan niet toe te lichten, bleef een redactionele beslissing die, zoals Van Doorslaer (2009) beschreef, in het journalistieke productieproces zelden expliciet wordt gemaakt.

Deelvraag 3: *Welke factoren beïnvloeden het begrip en de attitude van oudere kijkers tegenover Engelse leenwoorden?*

Deelvraag 3 vroeg welke factoren het begrip en de attitude van oudere kijkers beïnvloeden. Op basis van de literatuurstudie werden drie hypothesen geformuleerd die vervolgens empirisch werden getoetst via de semigestructureerde diepte-interviews. Ten eerste het type anglicisme: onvermijdbare woorden zoals *lockdown* werden breed aanvaard, terwijl vermijdbare woorden kritischer werden beoordeeld. Binnen de vermijdbare categorie speelde inburgering een verzachtende rol: *intensive care* werd milder beoordeeld dan *surveillance*, precies omdat het eerste als een gewoon woord wordt beschouwd. Ten tweede de aanwezigheid van uitleg: wanneer een anglicisme werd toegelicht, steeg zowel het begrip als de appreciatie. De interventie van Martine Tanghe bij *contact tracing* werd door alle respondenten als positief voorbeeld aangehaald. Ten derde de identiteit van de spreker: experts kregen begrip voor hun vakjargon, maar van ankers werd verwacht dat ze het nieuws toegankelijk maken. Die hogere norm voor ankers was echter niet absoluut: ook hier verzachtte inburgering het oordeel.

Hoofdonderzoeksvraag: *In welke mate beïnvloedden anglicismen in Het journaal tijdens de eerste maanden van de COVID-19-crisis het begrip en de beleving van hun oudste kijkers?*

Anglicismen beïnvloedden de beleving van oudere kijkers, maar niet op de manier die op basis van de literatuur werd verwacht. De respondenten begrepen de woorden beter dan voorspeld. Met uitzondering van *surveillance* slaagden ze erin de betekenis via context te reconstrueren. Dat is enigszins verrassend, gezien Schuring et al. (2023) en Devos (2018) oudere Vlamingen linken aan een lagere appreciatie en minder gebruik van anglicismen. Wat hen stoorde, was dan ook niet de onduidelijkheid, maar de vermijdbaarheid. Die pragmatische houding weerspiegelt een gematigde maar duidelijke norm: de publieke omroep hoort bewuste keuzes te maken in zijn taalgebruik, ook wanneer de kijker het zonder die keuzes kan volgen.

Een bijkomende bevinding die in dit verband relevant is: wanneer oudere kijkers iets niet begrijpen, zoeken ze het doorgaans niet op. Die acceptatie van partieel begrip, in combinatie met de vaststelling dat ze een beperkt aantal alternatieve informatiebronnen raadplegen (Vandendriessche et al., 2020), maakt de talige toegankelijkheid van Het journaal des te belangrijker.

Of het gebruik van anglicismen een vorm van agisme is, bleef in de interviews grotendeels onbenoemd. Geen enkele respondent gaf aan zich expliciet buitengesloten te voelen. Bij die bevinding moet echter rekening worden gehouden met een eventueel gebrek aan taal daarvoor.

Okun en Ayalon (2022) toonden aan dat zonder de juiste terminologie ervaringen van uitsluiting onzichtbaar blijven, zowel voor de betrokkenen zelf als voor de samenleving.

2. Beleidsmatige implicaties

De bevindingen van dit onderzoek zijn relevant voor het taalbeleid van de VRT. De meest recente beheersovereenkomst 2026-2030 benoemt talige toegankelijkheid voor het eerst als expliciete doelstelling. Dat is een stap vooruit, maar de vraag blijft hoe die doelstelling concreet wordt vertaald naar redactionele keuzes. Dit onderzoek suggereert vier concrete aandachtspunten.

Ten eerste verdient de rol van het anker als vertaler expliciete erkenning. Wanneer een expert een anglicisme gebruikt, is het de taak van het anker om dat woord toegankelijk te maken voor alle kijkers. Martine Tanghe liet zien dat dat mogelijk is, ook in een live uitzending.

Ten tweede is uitleg bij vermijdbare anglicismen geen overbodige luxe maar een kwaliteitskenmerk, zeker in een crisiscommunicatiecontext waarin begrijpelijkheid van levensbelang is. Respondenten waardeerden uitleg altijd, ook wanneer ze het woord al begrepen.

Ten derde verdient inburgering als criterium meer aandacht in het redactioneel taalbeleid: niet elk anglicisme is even problematisch, en een genuanceerd beleid houdt rekening met de mate waarin een woord al ingeburgerd is bij de doelgroep.

Ten vierde zou de VRT leeftijdsdiscriminatie explicieter moeten benoemen in haar beleidsdocumenten. Zolang agisme niet als concept aanwezig is in het beleid, blijft structurele aandacht voor de talige toegankelijkheid van oudere kijkers achterwege. Okun en Ayalon (2022) beschreven het ontbreken van de juiste taal om het probleem te benoemen als het grootste obstakel in de strijd tegen agisme.

Tot slot zou de VRT meer kunnen inzetten op het briefen van haar vaste experts en specialisten. Hoewel respondenten hen meer gratie geven dan ankers, krijgen ook zij op het moment dat ze in Het journaal verschijnen een publieke rol toegewezen. Ze spreken niet langer alleen tot collega-wetenschappers, maar tot alle Vlaamse kijkers. Een bewustwording van dat onderscheid, eventueel ondersteund door een korte taalkundige briefing vanuit de redactie, zou kunnen bijdragen aan een toegankelijker communicatie zonder afbreuk te doen aan de inhoudelijke expertise.

3. Beperkingen en verder onderzoek

Dit onderzoek heeft een aantal beperkingen. De steekproef is klein en geografisch beperkt, wat de generaliseerbaarheid inperkt. Kwalitatief onderzoek is ook inherent interpretatief: de bevindingen weerspiegelen de perceptie van negen respondenten, niet die van alle Vlaamse 65-plussers. Tot slot kan de tijdsafstand tot de coronacrisis bovendien herinneringen hebben vertekend. Woorden als *lockdown* en *contact tracing* zijn in de voorbije jaren sterk ingeburgerd geraakt. De beoordeling van die woorden tijdens de interviews weerspiegelt dus niet noodzakelijk de beleving van kijkers op het moment van uitzending.

Vervolgonderzoek zou de bevindingen kunnen toetsen bij een grotere en meer diverse steekproef, of de vergelijking kunnen maken met jongere leeftijdsgroepen om de generationele dimensie scherper in beeld te brengen. Naast de leeftijd van kijkers, kunnen vergelijkbare mechanismen van talige uitsluiting bovendien ook spelen bij laaggeletterden, anderstaligen en kijkers met beperkte gezondheidsvaardigheden. Daarnaast zou een kwantitatieve inhoudsanalyse van het VRT NWS journaal waardevolle inzichten kunnen opleveren. Hoe vaak sluipen er precies anglicismen in het VRT NWS journaal, ook buiten crisissituaties en hoe grijpen ankers in wanneer een gast een anglicisme gebruikt? Die vraag is bovendien ook relevant buiten Het journaal. De informerende rol van de VRT strekt zich uit over duiding- en actualiteitsprogramma's zoals *De Afspraak* en *Terzake*, en ook over radiozenders als Radio 1. Het zou interessant zijn te onderzoeken of het taalgebruik en de uitlegpraktijken daar andere vormen aannemen en wat de attitudes ten opzichte van Engels in die programma's zijn. Khalfan et al. (2020) stelden bijvoorbeeld al vast dat vooral wetenschappelijke coronaneologismen hun weg vonden naar nieuwsmedia terwijl populaire termen eerder in informele communicatie circuleerden.

Literatuurlijst

- Akut, K. B. (2020). Morphological Analysis of the Neologisms during the COVID-19 Pandemic. *International Journal of English Language Studies*, 2(3), 01-07. <https://doi.org/10.32996/ijels.2020.2.3.11>
- Anderman, G. M., & Rogers, M. (2005). *In and Out of English: For Better, for Worse?* Multilingual Matters.
- Androutsopoulos, J. (2011). Language change and digital media. In *Language Standardisation in Europe*.
- Anglicisme. (z.d.). In *Van Dale*. Geraadpleegd 24 mei 2026, van <https://pakket160-vandale-nl.myezproxy.vub.ac.be/?dictionaryId=gwn&article=%7B%22search%22%3A%22anglicisme%22,%22index%22%3A0,%22type%22%3A%22EXACT%22,%22dictionaryId%22%3A%22gwn%22%7D&query=anglicisme>
- Asma, L. J. F. (2023). Implicit bias as unintentional discrimination. *Synthese*, 202(5), 129. <https://doi.org/10.1007/s11229-023-04364-3>
- Backus, A., Winter-Froemel, E., & Zenner, E. (with International cognitive linguistics conference). (2019). *Cognitive contact linguistics: Placing usage, meaning and mind at the core of contact-induced variation and change*. De Gruyter Mouton GmbH.
- Bharati, P. L. (2020). Covid 19 Neologisms in English. *Saptagandaki Journal*, 11, 122-135. <https://doi.org/10.3126/sj.v11i0.36901>
- Boon, T. den. (2020, maart 14). Coronawoordenboek. *Taalbank*. <https://www.taalbank.nl/2020/03/14/coronawoordenboek/>

- Campbell, C., & Smith, D. (2023). Distinguishing Between Direct and Indirect Discrimination. *The Modern Law Review*, 86(2), 307-330. <https://doi.org/10.1111/1468-2230.12760>
- Clark, T., Foster, L., Sloan, L., & Bryman, A. (2021). *Bryman's Social Research Methods* (6de druk). Oxford University Press.
- Craft, J. T., Wright, K. E., Weissler, R. E., & Queen, R. M. (2019). Language and Discrimination: Generating Meaning, Perceiving Identities, and Discriminating Outcomes. *Annual Review of Linguistics*, 6(1), 389-407. <https://doi.org/10.1146/annurev-linguistics-011718-011659>
- Crombez, Y., Ghyselen, A.-S., Winter-Froemel, E., & Zenner, E. (2022). The sociopragmatic parameters steering the reported selection of Anglicisms or their Dutch alternatives. *Linguistics*, 60(4), 973-1010. <https://doi.org/10.1515/ling-2020-0237>
- De Clercq, D., & Brieger, S. A. (2022). When Discrimination is Worse, Autonomy is Key: How Women Entrepreneurs Leverage Job Autonomy Resources to Find Work-Life Balance. *Journal of Business Ethics*, 177(3), 665-682. <https://doi.org/10.1007/s10551-021-04735-1>
- De Marez, L., Georges, A., & Sevenhant, R. (2025). *Imec Digimeter 2025*.
- Devos, F. (2018). "De diehard conservatieve vleugel wordt gesteund door de Tea Party." De invloed van leeftijd op de comprehensie en appreciatie van (het gebruik van) Engelse woorden in Vlaamse televisiejournals. In *Woorden om te bewaren: Huldeboek voor Jackues Van Keymeulen* (pp. 643-649). Skribis.
- ENA. (2022). Elektronisch Nieuwsarchief. <https://www.nieuwsarchief.be/>
- Fischer, R., & Pulaczewska, H. (Red.). (2008). *Anglicisms in Europe: Linguistic Diversity in a Global Context*. Cambridge Scholars Publishing. (522850). <https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=cada3631-78b2-312b-bd98-ab1a4b57e99b>
- Gendron, T., Camp, A., Amateau, G., & Iwanaga, K. (2024). Internalized ageism as a risk factor for suicidal ideation in later life. *Aging & Mental Health*, 28(4), 701-705. <https://doi.org/10.1080/13607863.2023.2271870>
- Gerritsen, M. (2024). English in Dutch-speaking Europe: Features, competence, domains and status. *World Englishes*, 43(2), 284-300. <https://doi.org/10.1111/weng.12648>
- Gerritsen, M., Gijsbers, I., Korzilius, H., & van Meurs, F. (1999). Engels in Nederlandse tv-reclame [2]. Hoe denken conumenten erover en wat begrijpen ze ervan? *Onze Taal*, (68/1), 18-20.
- Gerritsen, M., Nickerson, C., Van Hooft, A., Van Meurs, F., Nederstigt, U., Starren, M., & Crijns, R. (2007). English in product advertisements in Belgium, France, Germany, the Netherlands and Spain. *World Englishes*, 26(3), 291-315. <https://doi.org/10.1111/j.1467-971X.2007.00510.x>
- Hilgendorf, S. K. (2012). English in Europe Today: Sociocultural and Educational Perspectives. *World Englishes*, 31(4), 551-554. <https://doi.org/10.1111/j.1467-971X.2012.01781.x>

- Jódar Sánchez, J. A., & Tuomainen, S. (2014). ENGLISH IN FINLAND: OPINIONS AND ATTITUDES ON THE USE OF ANGLICISMS. *Elia*, 14(13), 97-144. <https://doi.org/10.12795/elia.2014.i14.05>
- Khalfan, M., Batool, H., & Shehzad, W. (2020). Covid-19 Neologisms and their Social Use: An Analysis from the Perspective of Linguistic Relativism. *Linguistics and Literature Review*, 6(2), 117-129. <https://doi.org/10.32350/llr.v6i2.959>
- Kim, S. E., Hunt, E., Tsai, W., & Huang, C. Y. (2024). Examining racial discrimination, internalized racism, and racial-ethnic socialization among Asian American parents. *Asian American Journal of Psychology*, 15(1), 31-41. <https://doi.org/10.1037/aap0000321>
- Korzilius, H., van Meurs, F., & Hermans, J. (z.d.). The use of English in job advertisements in a Dutch national newspaper – On what factors does it depend? In *Werbestrategien in Theorie und Praxis. Sprachliche Aspekte von deutschen und niederländischen Unternehmensdarstellungen und Werbekampagnen* (pp. 147-174).
- Lim, S., Boutain, D. M., Kim, E., Evans-Agnew, R. A., Parker, S., & Maldonado Nofziger, R. (2022). Institutional procedural discrimination, institutional racism, and other institutional discrimination: A nursing research example. *Nursing Inquiry*, 29(1). <https://doi.org/10.1111/nin.12474>
- Mortelmans, D. (2020). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden* (3de dr.). Acco Uitgeverij.
- Murphy, D. J., Porter, M. M., Mackenzie, C. S., & Chipperfield, J. G. (2025). Development, feasibility, and acceptability of a process based intervention to decrease internalized ageism. *Gerontology & Geriatrics Education*, 46(1), 115-130. <https://doi.org/10.1080/02701960.2024.2360395>
- Myers-Scotton, C. (2002). Considering Problematic Codeswitching Data and Other Approaches. In *Contact Linguistics: Bilingual Encounters and Grammatical Outcomes* (Vol. 4). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198299530.001.0001>
- Ng, S. H. (2007). Language-Based Discrimination: Blatant and Subtle Forms. *Journal of Language and Social Psychology*, 26(2), 106-122. <https://doi.org/10.1177/0261927X07300074>
- Onysko, A., & Winter-Froemel, E. (2011). Necessary loans – luxury loans? Exploring the pragmatic dimension of borrowing. *Journal of Pragmatics*, 43(6), 1550-1567. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2010.12.004>
- Palmore, E. (1999). Chapter 1: Introduction and Basic Definitions. In *Ageism: Negative and Positive*. Springer Publishing Company.
- Roberts, G., Zenner, E., & Rosseel, L. (2023). Exploring English in TV product advertising for Dutch-speaking children. *World Englishes*, 42(4), 661-678. <https://doi.org/10.1111/weng.12576>
- Schuring, M., Rosseel, L., & Zenner, E. (2023). Says who? Language regard towards speaker groups using English loanwords in Dutch. *Folia Linguistica*, 57(2), 387-412. <https://doi.org/10.1515/flin-2023-2022>

- Schuring, M., & Zenner, E. (2022). English from Scratch: Preadolescents' Developing Use of English Lexical Resources in Belgian Dutch. *Frontiers in Communication*, 6. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2021.788768>
- Siensano. (z.d.). *Risicogroepen | Coronavirus Covid-19*. Siensano. Geraadpleegd 22 mei 2026, van <https://covid-19.siensano.be/nl/procedures/risicogroepen>
- Seidlhofer, B. (2005). English as a lingua franca. *ELT Journal*, 59(4), 339-341. <https://doi.org/10.1093/elt/cci064>
- TV | CIM. (z.d.). Geraadpleegd 24 mei 2026, van https://www.cim.be/nl/televisie?type=yearly_top_100&year=2025®ion=north
- Van Der Sijs, N. (2009). 12. Loanwords in Dutch. In M. Haspelmath & U. Tadmor (Red.), *Loanwords in the World's Languages* (pp. 338-359). Walter de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110218442.338>
- Van Der Sijs, N. (2025). The role of Dutch in the circulation of loanwords. In C. Joby & N. Van Der Sijs (Red.), *IMPACT: Studies in Language, Culture and Society* (Vol. 55, pp. 12-45). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/impact.55.01sij>
- van Doorslaer, L. (2009). How language and (non-)translation impact on media newsrooms: The case of newspapers in Belgium. *Perspectives*, 17(2), 83-92. <https://doi.org/10.1080/09076760903125051>
- Vandendriessche, K., Steenberghs, E., Matheve, A., Georges, A., & De Marez, L. (2020). *Imec Digimeter 2020*. imec.
- Verheijen, L., & Van Hout, R. (2022). Manifold code-mixing in computer-mediated communication: The use of English in Dutch youths' informal online writing. *Ampersand*, 9, 100091. <https://doi.org/10.1016/j.amper.2022.100091>
- Verstraete, J. (2020, april 20). Vergeet "social distancing" en "preteaching", sla aan het "anderhalvemeteren" en volg "aanlooplessen" | VRT NWS Nieuws. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/04/20/coronawoordenschat-aanlooplessen/>
- VRT. (2016). *Beheersovereenkomst 2016—2020*.
- VRT. (2021). *Beheersovereenkomst 2021—2025*. <https://www.vrt.be/nl/over-ons/onze-opdracht/beheersovereenkomst>
- VRT. (2025, juli 18). *Beheersovereenkomst 2026—2030*. <https://www.vrt.be/nl/over-ons/onze-opdracht/beheersovereenkomst>
- Wong-Padoongpatt, G., Barrita, A., & King, A. (2022). Perceived Everyday Discrimination Explains Internalized Racism during the COVID-19 Pandemic among Asians. *Behavioral Medicine*, 48. <https://doi.org/10.1080/08964289.2021.2015277>
- World Health Organisation. (2021). *Global Report on Ageism* (p. 202). World Health Organization.

Zenner, E., Speelman, D., & Geeraerts, D. (2013). Macro and micro perspectives on the distribution of English in Dutch: A quantitative usage-based analysis of job ads. *Linguistics*, 51(5), 1019-1064. <https://doi.org/10.1515/ling-2013-0036>

Lijst met onderzoeksmateriaal

VRT NWS. (2020, 13 maart). *Het journaal 19u* (A. Van Herck; seizoen 2020, aflevering 73). Geraadpleegd via <https://www.nieuwsarchief.be/database/>

VRT NWS. (2020, 17 maart). *Het journaal 19u* (W. De Vilder; seizoen 2020, aflevering 77). Geraadpleegd via <https://www.nieuwsarchief.be/database/>

VRT NWS. (2020, 24 april). *Het journaal 19u* (W. De Vilder; seizoen 2020, aflevering 115). Geraadpleegd via <https://www.nieuwsarchief.be/database/>

VRT NWS. (2020, 25 april). *Het journaal 19u* (M. Tanghe; seizoen 2020, aflevering 116). Geraadpleegd via <https://www.nieuwsarchief.be/database/>

Bijlagen

Achteraan deze masterproef is de verklaring van gebruik van generatieve AI te vinden. De overige bijlagen zijn terug te vinden in een aparte bestandsmap in de opdrachtruimte van het secretariaat van de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte op Canvas:

Documentatie diepte-interviews

Deze documentatie is anoniem maar uniform genummerd, zodat gelijk genummerde documenten bij dezelfde respondent horen.

- Drop-off vragenlijsten: ingevulde versies door respondenten en een lege versie
- Informed consent formulieren: ingevulde versies door respondenten en een lege versie

Onderzoeksmateriaal

De volgende bestanden werden gebruikt tijdens de uitvoering van de interviews, als leidraad voor de onderzoeker of als stimulusmateriaal voor de respondenten.

- De vijf fragmenten van Het Journaal geüpload op YouTube, alleen te bekijken via volgende links:
 - Outbreaks: <https://youtu.be/j82aQd-hW2c>
 - Surveillance: <https://youtu.be/I7OPX14IST4>
 - Contact tracing: <https://youtu.be/N99NmXaQKgI>
 - Intensive care: https://youtu.be/8H_rI3jOfcU
 - Lockdown: <https://youtu.be/woBmPx1v-Jc>
- Topiclijst

Onderzoeksdata

- Transcripten (uniform genummerd overeenkomstig de overige documenten per respondent)
- Bestand met gecodeerde transcripten (MAXQDA 2026)

Generatieve AI: verklaring van gebruik

Studenten dienen steeds een gedetailleerd logboek bij te houden waarin ze alle uitwisselingen met de AI-instrument(en) documenteren: bijv. een lijst van URL's voor alle uitwisselingssessies of screenshots van alle prompts en uitwisselingen (indien de tool geen URL's mogelijk maakt). Dit logboek wordt samen met deze verklaring van gebruik als bijlage toegevoegd bij de indiening van de masterproef.

1. Je naam en studentnummer:

To Baetens - 0587894

2. Bijkomende info:

- Naam promotor: Martina Temmerman
- Titel masterproef: "Het is niet omdat ik het versta, dat het de beste optie is", oudere kijkers en anglicismen in het Het journaal tijdens COVID-19

3. Heb je voor je masterproef gebruik gemaakt van Gen AI-instrumenten (ja/nee)?

Ja

4. Indien GenAI gebruikt is geweest:

- 4.1 Welke instrumenten gebruikte je?

Claude, NotebookLM en ChatGPT

- 4.2 Voor welke doeleinden gebruikte je GenAI-instrumenten?

ja/nee	
Ja	Brainstormtool
Nee	Zoekmachine/om literatuur op te zoeken
Ja	Schrijfassistent
Nee	Ontwerper
Nee	Oefentool
Nee	Data-analyse

Ja	Om efficiëntie te bevorderen
Nee	Om code te genereren
Nee	Vertalingen
	Andere:

3. In welke fase van de masterproef heb je GenAI gebruikt? Bijv. bij het verzamelen van data, bij de analyse, bij het schrijven...

Ik gebruikte GenAI voornamelijk tijdens het uitschrijven van mijn literatuurstudie en analyse. Nadat ik mijn bronnen had verzameld in Zotero, de relevante inhoud had aangeduid en een eerste ruwe versie had geschreven, vroeg ik Claude om de tekst vloeiender te maken. Wanneer de structuur wat stroef aanvoelde, vroeg ik ook om suggesties voor een betere opbouw, en liet ik Claude meedenken over (tussen)titels. Daarnaast gaf ik aan dat taalfouten steeds onmiddellijk gesignaleerd mochten worden.

Een deel van mijn bronnen uploadde ik ook in NotebookLM, met de bedoeling informatie terug te vinden die ik niet goed had genoteerd of aangeduid in Zotero. Uiteindelijk maakte ik daar maar zelden gebruik van. ChatGPT raadpleegde ik enkel voor praktische vragen en af en toe voor spellingscorrectie.

4. Op welke manier werden de resultaten al dan niet geïntegreerd in de masterproef?

Op het vlak van zinsbouw en woordkeuze haalde ik regelmatig inspiratie uit de voorstellen van Claude. De suggesties voor de structuur van bepaalde hoofdstukken waren wisselend van waarde: soms erg nuttig, andere keren minder bruikbaar.

5. Indien je geen gebruik hebt gemaakt van GenAI, leg kort uit waarom:

De ingebouwde GenAI van MAXQDA 2026 heb ik uiteindelijk niet gebruikt. Enerzijds slaagde ik er niet in het systeem correct te installeren, anderzijds had ik zelf al een duidelijk beeld van mijn codes.

Datum en handtekening

22/05/2026

